

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det første Møde 1917—18 holdt Forfatteren og Maleren Ebbe Kornerup Foredrag om sin Rejse i Centrum af Australien. Lysbilleder.

I det andet Møde 1917—18 holdt Generalkonsul W. Haussen Foredrag om Kaffens Dyrkning og Behandling. Lysbilleder.

Dobrudscha i Fortid og Nutid.

En Studie af

I. A. Davidsson.

I.

Dobrudscha,

Æventyrlandet ved det sorte Hav.

Kender Du Æventyrlandet ved det sorte Hav? Nej, jeg kender det ikke, svarer Du maaske!

Jo, Du kender Fortidens Æventyrland ved det sorte Hav, Du kender Dobrudscha fra Fortællingen om Argonauternes Tog til Kolchis, og Sagnene om Achilles Formæling med den skønne Helene efter Døden derude paa Øen Levke (den glinsende) »de lyksaliges Ø« efter Antikens Tro, denne Ø, som i vor Tid kaldes med det lidet poetiske Navn »Slangeøen«.

Aah, siger Du, kære Læser, Dobrudscha er altsaa i vore Dage det Land, hvor alle disse smukke og poetiske Skikkelser vandrede, levede og døde i den græske Sagtid? Var det her, at en Medea og en Jason, en Achilles og en Helene elskede og led og udførte deres Bedrifter og Heltegerninger. Var det her, den ulykkelige romerske Digter Ovidius besang deres lykkelige Tid, mens han selv længtes tilbage fra sin Landsforvisning i disse fjærne Egne til Roms solbeskinnede Høje.

Ja, det var her, det var i de Egne, som i vore Dage kaldes Dobrudscha.

Og nu begynder Du maaske at erindre Dig Landet, saaledes som det stod for Dig i Din Fantasi, i Din Barndoms og Ungdoms Studier over græsk og romersk Historie med dens Helte og Heltinder, med dens spændende Æventyr og sollyse eller mørke Personligheder! Skikkelse efter Skikkelse træder de frem for Din Erindring!

Du ser Jason og Medea flygte med det gyldne Skind fra Kolchis paa det stolte Skib Argo, og hvorledes den fortvivlede Fader Kong Aietes, som var sejlet efter det flygtende Par, opsamler sin elskede lille Søn Apsyrtos afskaarne Lemmer, som den beklagelsesværdige Søster Medea kaster ud i Havet for at redde sig og sin Elskede fra den rasende Fader. Du ser, hvorledes den beklagelsesværdige Konge stiger i Land her paa Stranden og i den Bugt, som derefter kaldes Tomi, jorder Stumperne (Tomoi) af sin Søns Lig.¹⁾

Du ser et andet Billede, men et, som er lysere. Achilles er faldet udenfor den højthesungne By Troja, men med Gudernes Vilje staar han op igen fra Hades paa Øen derude i Havet, hvor hans Moder Tethis har ført hans Lig hen. Ude i Havet har Havguden Poseidon ladet en Ø skyde op af

¹⁾ Her ligger i vore Dage Byen Constanza.

Vandet, og den giver han nu som Bryllupsgave til den helleniske Helt, som herude paa den hvidglinsende Ø fejrer sit Bryllup med sin Ungdoms Elskede, Helena, Kongedatteren, som blev bortført af den trojanske Kongesøn, og for hvis Skyld den besungne trojanske Krig opstod. Du ser, hvorledes de lykkelige to, som nu har faaet hinanden efter Døden, ved dette Bryllup opvartes af selve Havguden og hans Hustru Amphitrite med hele deres Hof af Flodguder og Gudinder. Det er et muntret og fornøjeligt Bryllup, og Glæden stiger endnu mere, da de fra Troja flygtende Kvinder og Helte af Vinden føres til denne Ø og her overraskes af deres gamle Fjende Achilles, som nu modtager dem paa det hjerteligste.

Men andre Billeder følger. Vi ser, hvorledes blomstersmykkede Offerpræstinder i højtidelig Procession med fangne dødsdømte Grækere vandrer langs med Stranden og ved Kap Kaliakra, som skyder sig ud i Havet, med begejstrede Raab lokker Mængden til blodig Xamolxis-Dyrkelse; vi ser mandhaftige Amazoner ruste sig til Kamp mod æventyrlystne Grækere, som vil tage Landet i Besiddelse, ja hvorledes selv Achilles maa stride med dem om Besiddelsen af sin Ø ude i Havet. Men de højerestaaende Grækere besejrer de barbariske Trakere, og Offerildens Luer, nærrede af Ved fra Landets prægtige Skove, flammer paa Stranden, som er taget i Besiddelse af indvandrede Milesioner. Aarhundreder kommer og Aarhundreder svinde, og med dem nye Folk med højere Kultur. Grækerne anlægger Fristeder i det fjærne Land, og Kallatis, Bizone og Tomi er ikke de mindste Kolonier, som grundlagdes ved det sorte Hav i det gamle Æventyrland af driftige Købmænd fra den græske Handelsstad Miletos paa Lilleasiens Kyst. Men de indfødtes Nationalsfølelse vaagner, og da atter en ny Tid bryder frem med et endnu højere og taprere Folk Romerne, ophidser den vilde Kong Mitridates sine Skarer imod de romerske Legioner. Vi ser, hvorledes de gamle Erobrere, Grækerne gør fælles Sag med Landets Urindbyggere, og til Straf herfor erobrer Romeren Lucullus de græske Fristeder. Romerske Legionsoldater marscherer taktfast igennem Gaderne i Tomi. Romerske Kolonister bringer nye Skikke, ny Kultur til det gamle Æventyrland! Og forgæves søger de underkuede Folk under den store Frihedshelt Burebista at genvinde deres Magt. Efter nogen Tids Frihed kommer Landet atter under Romernes Herredømme

ved Licinius Crassus. Æventyrlandet bliver et Forvisningssted, et Slags Sibirien. Og nu gaar der i Tomi den tungsindige romerske Digter og klager i elegiske Digte over sin Forvisning til denne triste Afkrog af Verden. Men Aarhundreder gaar! Med hver ny Tid er der kommet et nyt Folk! Men til sidst begynder Tidens Urværk at gaa med rasende Fart som i en ond Drøm; Middelalderens uhyggelige Mareridt bryder frem og med den Folkevandringerne. Det ene Folk efter det andet styrter ind i det ulykkelige Land og spreder Død og Ødelæggelse over levende og livløse, brænder Skove og Steder og dræber Kreaturer og Mennesker.

Det var en lang og uhyggelig Drøm, og den varede næsten i tusinde Aar. Og da Æventyrlandet ved det sorte Hav atter vaagnede til Liv, d. v. s. fik Fred og Ro, herskede Halvmaanens Tegn over Korsets i næsten et halvt Aartusinde. Og da Korsets Bekendere endelig genfinder Friheden, begyndte det ulykkelige Land atter at hærages af fremmede Folkeslag; knap nok udhvilet har dets Befolkning paany i vore Dage maattet vie sig til Krigens blodige Haandværk. Det ulykkelige Land ligner en smuk Kvinde, som stadig kommer i Fare og Ulykker paa Grund af sin Skønhed! Faa Lande paa vor Jord har en saa skiftende og voldsom Historie som Æventyrlandet ved det sorte Hav.

Og vore Dages Indbyggere i Æventyrlandet, har de mon noget Kendskab til den Historie, som den Jord har, paa hvilken de bygger og bor? De dannede Klasser i Byerne maaske, men ikke Bønderne eller Hyrderne i Landets Indre. De passer deres Haver, besaar deres Marker, driver deres Kreaturer paa Græs og dyrker deres Land; de elsker, danser og synger som de kristne Rumæner og Bulgarere eller ryger, spiser og drikker og nyder deres »kâif«, som Tyrkerne gør, ogsaa her i dette Æventyrland ligesom overalt i Orienten, naar de ikke tvinges til at gaa ud at stride mod frembrydende Krigerskarer.

Spørger man ude paa Landet en omkringvandrende rumænsk Faarehyrde (den saakaldte tshoban) eller en tyrkisk Husmand eller en Gæstgiver om de talrige Ruiners og Mindesmærkers Historie, spørger man dem, hvilke Folk, der har bygget disse gamle Mindesmærker og Høje, saa svarer maaske Rumæneren med et forbausset Ansigtstudtryk: »nousti« (jeg ved ikke), og Tyrken trækker paa Skulderen og giver ligeledes til Svar: »bilmem« (jeg ved ikke). Rumæneren, Tyrkerne, ja

ogsaa de mere dannede Bulgarere i det gamle Æventyrland, bekymrer sig lidet om det gamle. For dem, sene Tiders Børn, gælder kun Nuets med dets Glæder og Sorger! Hvad spørger de om historiske Mindesmærker i det gamle Æventyrland? Om ogsaa hele Naturen talte til dem om Fortidens Hellegeneringer og Bedrifter, hvad bryder de sig derom! Hvad bryder de sig om, at disse Høje og Ruiner minder dem om gamle Kampe mellem Landets Urindbyggere og deres egne Forfædre. Hvad bryder de sig om de Fortællinger og Sagn, som selv Bolgerne synger, naar de slaar mod Stranden ved det sorte Hav! Men mig forekom det, som om disse Bolger, da jeg stod paa Stranden og saa, hvorledes de i rolige Donninger eller vildt Raseri slog mod Klipperne, manede mig, den fremmede fra Norden, til at tolke deres Sang og til sene Tiders Børn minde mit eget Folk om de Helte og Heltinder, de Folkeslag og Stammer, som levede og døde, kæmpede og stred i dette gamle Æventyrland, minde og mane til Studier af en svunden Tid, til nye Bedrifter i den ligesaa oprørte og begivenhedsrige Tid, som vi nu lever i, og som atter har ført paa Folkets Læber og i dets Erindring det gamle Æventyrland ved det sorte Hav, det skønne, men usigeligt hærgede og ulykkelige Land Dobrudscha.

Navnet Dobrudscha.

Hvorfra stammer Navnet Dobrudscha?

Den, som først søgte at forklare dette Navns Afstamning var Hammer-Purgstall, (se »Geschichte der goldenen Horde« Pesth 1840 S. 353). Han mente, at Navnet stammede fra Paeonernes By Doberos som omtales af Thukydis; men det er absolut urigtigt, da Paeonerne i Oldtiden boede i Omegnen af Doiran Sø i det nuværende Makedonien, og aldrig har været bosatte i de Egne, som i vore Dage kaldes Dobrudscha. I Fortiden kaldtes disse Egne Schythia minor og senere ogsaa Moesien af Romerne og Grækerne, men af selve Indbyggerne for Vinklen, eftersom Landet jo dannes af Vinklen mellem Donau og det sorte Hav. Saa kaldte Slaverne det ligeledes for »agl« (Vinklen), da de var indvandret og havde taget Landet i Besiddelse efter Grækerne, som benævnedes det »Onglos« (Vinklen) og ogsaa Tartarierne opkaldte Landet efter deres Forgængere med Ordet »budzak« (der ligeledes paa tartarisk betyder Vinkel) den

Gang de i Middelalderen indvandrede i Dobrudscha.

Mange er de Forsøg, som efter Hammer-Purgstalls Dage er gjort paa at forklare Navnet Dobrudscha. Den grundige Kender af Tyrkiet, Franskmanden Ami Boué, som i Paris i 1840 skrev sit udmærkede Arbejde »La Turquie d'Europe« siger om Navnet paa »Kosakkernes Land« Dobrudscha (le pays des cosaques Dobrudscha): ce nom vient de Dobrouie, sol bon ou fecond, dans le dialecte des Slaves, Antes et Besses« (S. 97), og i Overensstemmelse med denne Opfattelse siger ogsaa den lærde græske Konsul Papadopoulos Vretos, som Aar 1856 i Petersburg udgav sit banebrydende Arbejde La Bulgarie ancienne et moderne (S. 152), at Navnet Dobrudscha kommer af Ordet Doubrovie d. v. s. god Jord eller frugtbar Jord i den slaviske Dialekt. En hel anden Forklaring paa Betydning af Navnet Dobrudscha giver Xavier Heuschling, som i sit i Leipzig 1860 trykte Arbejde L'Empire de Turquie (S. 19) paastaar, at La Dobrodja var et tyrkisk (!) Ord, som betegner et Land uden Skov (pays sans forêt) og var en Modsætning til det tyrkiske Ord Deli-Orman, som efter Heuschlings Paastand betegnede et Land bedækket med store Skove. Vi behøver næppe at paapege den fejlagtige Afledning af Ordet Dobrodja fra det tyrkiske Sprog, lige saa lidt som den fejlagtige Oversættelse og Forklaring af det tyrkiske Ord Deli-Orman for at Læseren skal indse Uvederhæftigheden i denne Heuschlings Paastand. Deli-Orman betyder egentlig: Den tossedede Skov, Narreskoven, og den Del af Bulgarien, som den Dag i Dag kaldes saaledes af Bulgarerne, har faaet dette tyrkiske Navn, fordi Skoven var blevet nedbrændt under tidligere Aarhundreder, og den Skov, som var vokset op i Stedet, var af en helt anden Karakter (mest Buske og Krat), hvorfor Tyrkerne syntes, at denne Skov var: ikke rigtig, men snarere tosset, grinaglig, naraglig, og saa kaldte de denne Skov og denne Egn Deli-Orman, et Navn, som bibeholdes den Dag i Dag.

Hvor forskellig man kan tolke Ordet Dobrudscha fremgaar ogsaa deraf, at Englænderen Henry Barclay i sin Bog »Between the Danube and Black Sea, or five years in Bulgaria«, som udkom paa Engelsk i London 1876, paastaar, at Ordet Dobrudscha paa Indbyggernes eget Sprog betød gode Græsmarker (good pasture S. 11), medens derimod den lærde Østriger F. Kanitz, som samtidig i Wien begyndte at udgive sit store Arbejde »Donau-Bulgarien

und der Balkan«, Leipzig 1882. 3. Bind., forsikrede, at Ordet Dobrudscha ikke havde nogen som helst Forbindelse med Begrebet god Græsmark, men at dette Ord i Stedet betegnede et Land, som havde Mangel paa Vand (se S. 150). Bulgarene skal nemlig efter Kanitz Paastand fra gammel Tid have kaldt denne Landsdel Dobritscha, paa Grund af dens Vandmangel. I Bulgarien og forøvrigt i alle slaviske Lande kalder man de Pladser, hvor der kun er lidt Vand for dobritscha. Ogsaa i Serbien i Nærheden af Byen Nisch findes en Plads, som paa Grund af sin Vandmangel kaldes Dobritscha. Men Angivelsen af Forklaringerne paa Navnet Dobrudscha er endnu ikke endt! Den sidste og som det synes officielt antagne Forklaring paa Navnet Dobrudscha er den af den lærde Historiker C. J. Jirecek givne, at Dobrudscha har faaet sit Navn efter den kumaniske »Boljaren« (Storgodsejeren) Dobrolitsch, som i den sidste Halvdel af det fjortende Aarhundrede skal have haft sine vigtigste Godser i disse Egne¹⁾. Denne Hypotese udvikler Jericek i sit Arbejde »Geschichte der Bulgaren« (Prag 1876) og senere i »Das Fürstenthum Bulgarien (Prag 1891), og den er blevet den officielt antagne, skønt det synes mig lidet troligt, at denne Forklaring er den rigtige, efter som det kan bevises, at Navnet Dobrudscha først begyndte at blive anvendt flere Aarhundreder efter den bulgariske-kumaniske Fyrstes Død.

Den naturligeste Forklaring paa Navnet Dobrudscha er den, at det bestaar af to Ord af forskellig Oprindelse. Det slaviske Ord dobro, god brav og det tyrkisk-tartariske Ord bugiac (læs: budschack), Vinkel, Hjørne. Dette Navn fik Landet i det attende Aarhundrede af de Russere, som slog sig ned i disse Egne for at undgaa de religiøse og politiske Forfølgelser, som i Rusland paa Peter den Stores Tid paabegyndtes imod Ruthenere (eller Lillerusser) og Sydrusserne af det herskende moskovittiske Parti. Tyrkerne bevilgede da disse nye krisne Undersaatter (saakaldte rajas), at de maatte slaa sig ned i det mellemste Besarabien, Hjørnet eller Vinklen mellem Dnjestr, Donau og det sorte Hav, en Egn, som ogsaa Tyrkerne kaldte bugiac (eller Vinklen den Dag i Dag.

Men Russerne sejrede i Krigen over Tyrkerne i de følgende Aarhundreder og udvidede deres Land-

omraade lige til Dnjestr. Og da de herboende russiske gammeltroende ikke følte sig sikre ligeoverfor den russiske Regerings Forfølgelser, fik de af den tyrkiske Regering Tilladelse til at gaa over Donau og slaa sig ned i det nuværende Dobrudscha, som de opkaldte efter deres tidligere Landomraade med det tyrkiske Navn Bugiac, fordi det ved sin Beliggenhed mellem Donau og Sortehavet mindede dem om deres tidligere Hjem. Men samtidig fremhævede de dets Fortrin for det gamle Omraade i Besarabien ved at mærke det med det slaviske Adjektiv god, dobro — enten de nu derved vilde betone, at deres nuværende Tillugssted var mere frugtbart eller at dets Bjerge gav dem bedre Beskyttelse lige over for Russernes Forfølgelse.¹⁾

Tyrkerne kaldte Dobrudscha i politisk Henseende Sandschak Tuldscha eller Vilajetet Silistria. I geografisk Henseende kaldte de den sydlige Del Deli-Orman og den nordlige Del Babadag.

Efter at Rumænerne i Aaret 1878 ved Freden i Berlin havde faaet Dobrudscha i Bytte for Besarabien kaldes det gamle Æventyrland fremtidig officielt Provinsen Dobrogea eller Dobrudscha.

Dobrudschas Fladeindhold og Befolkning.

Dobrudscha er som Helhed en stor, delvis steppeartet Højslette, opfyldt af en Mængde Strand-søer ved Kysten af det sorte Hav. Den mest kortfattede men samtidig bedste Beskrivelse af Dobrudschas geografiske Beliggenhed giver Prof. Victor Anastasiu (i Bulletin de la société géologique de France 1896 S. 596), hvor han i sin Afhandling om »la constitution géologique de la Dobrogea« siger følgende:

»Dobrudscha kan betragtes som bestaaende af to Partier: en nordlig, opfyldt af Bjerge, (hvis Højde dog aldrig overskrider 1200 m) og den sydlige Region, der danner en Flade, som sænker sig ned imod Donau og det sorte Hav«. Og denne Regions geografiske Karakter har vist ingen skildret bedre og mere kortfattet end den bulgarske Prof. Ischirkoff, som i sit 1916 udgivne Arbejde »Bulgarien, Land und Leute« (I S. 86) siger følgende: »Dobrudscha er karakteristisk ved sin Mangel paa Vand. I sin østlige Del har den ikke en eneste Flod. De

¹⁾ Til denne Dobrolitsch vil vi komme tilbage flere end en Gang i dette Arbejde.

¹⁾ Se Side 36 Dobrogea (La Dobrudja) af Gregoire Danesco, Bukarest 1903.

vidtstrakte Sletter afbrydes kun af nogle klippe-opfyldte Dale, paa hvis Skraaninger Kilder springer frem. Her opsamles det Regn- og Snevand, som er blevet opsugt af Jorden, uden at der dog dannes nogen Flod. Den nordvestlige Del af Dobrudscha danner Overgangen fra det egentlige Dobrudscha til Deli Orman. Her ser man afsvedne tørre Dale, som afbryder Slettens Ensformighed og Ensomhed, og Mangelen paa Vand er et yderligere Kendetegn paa Dobrudscha, som nu er i Rumæniens Besiddelse.*

Denne sidste Udtalelse er meget interessant at læse, thi den skreves sandsynligvis før Bulgariens Generobring af Dobrudscha nu under Verdenskrigen. Og den smager ved sit Forsøg paa at fremstille Dobrudscha som ret værdiløst og ufrugtbar overmaade meget af Rævens bekendte Ræsonnement om Rønnebærrerne, som den ikke mente, den kunde naa: de er sure! Dobrudscha er alt andet end ufrugtbar og værdiløst. Og den tyske Prof. Friherre v. Dungern konstaterer ogsaa i sit samme Aar (1916) i Gotha udgivne Arbejde om Rumænien (S. 112) »at den, Aar 1913 annekterede« Del af Dobrudscha var en af Bulgariens frugtbareste Provinser. Aar 1914 avledes nemlig i denne Del af Dobrudscha ikke mindre end 1343432 Hektoliter Korn — foruden Majs!

Dobrudscha omfatter 15.536 Kvadratkilometer. Men fraregner man Sumpsletterne paa Donaus Deltaland, der ogsaa regnes til Dobrudschas Omraade, omfatter den kun 11.000 Kv. Kilometer.

Imod Nord er det begrænset af Donau og mod Øst af det sorte Hav; men imod Syd havde denne, før Verdenskrigen til Rumænien hørende Provins, ingen naturlige Grænser overfor Bulgarien. Kun imod Sydvest dannede den bulgariske Højslette med sine Kridtbjerge ved Varnabugten en nogenlunde naturlig Grænse.

Det sydlige Dobrudscha er, som forud paavist i det store og hele et træfattigt Steppeland i Lighed med den nordlige Højslette; men Vest for Raschova lige hen til Batovabugten ved det sorte Hav forandrer det steppelignende Landskab Karakter, og Buske og Smaaskove, ja stundom hele Lunde af Egetræer opfylder denne Del af Dobrudscha, der, som vi allerede har nævnt, af Tyrkere og Bulgarere kaldes for Deli Orman eller Narreskoven (den pudsige Skov).

Aar 1910 havde Dobrudscha 225.669 Indbyggere, af hvilke 40.489 var Muhammedanere 160.070

græsk-katolske, 11,567 romersk-katolske og 4,258 Jøder. Ialt fandtes dette Aar ifølge Ritters: Geographisch-statistisches Lexikon 1910 14 Personer pr. Kvadratkilometer.

Dobrudscha bliver i Almindelighed kaldt Bulgariens Elsass, og der findes virkelig mange Overensstemmelser mellem disse to Lande: Dobrudscha og Elsass Lothringen, baade i Henseende til Størrelse og historiske og etnologiske Forhold. Dobrudscha maaler: 15,536 Kv. Km., Elsass 14,513 Kv. Km. Begge Lande har desuden en meget blandet Befolkning, og deres Historie fremviser ogsaa mange indbyrdes Ligheder. Ligesom Elsass ved Krig er blevet rykket løs fra Frankrig, som det betragter som sit gamle Moderland, saaledes blev ogsaa Dobrudscha løsrevet fra Bulgarien under de for dette Land ugunstige Fredsslutninger i Berlin 1879 og Bukarest 1913; og ligesom den store Verdenskrig egentlig udbrod som en Følge af Elsass-Lothringens Løsrivelse fra Frankrig, saaledes dikteredes ogsaa Bulgariens Beslutning om paa Centralmagternes Side at deltage i Verdenskrigen i ikke ringe Grad af dets Ønske om at generhverve den gamle bulgariske Provins Dobrudscha, hvad vi senere skal vise.

Faa Lande i Evropa er vist saa lidt kendt som dette vidunderskønne og maleriske Land ved det sorte Hav, og intet er vist blevet mere miskendt end Dobrudscha.

Allerede i Oldtiden blev det alt andet end retfærdigt bedømt af den forvante og nervøse romerske Digter Ovidius, som af Kejser Augustus blev forvist herhen til Dyen Tomi (nu Constanza, hvor en Billedstøtte af ham er rejst paa Byens fornemste Plads) og i sine Elegier ved Navn Tristia og i sine Breve fra det sorte Hav (epistolæ ex Ponto) beklager han sig over Landets haarde Klima og Ufrugtbarhed¹⁾. Og paa Folkevandringens Tid blev Dobrudscha saaledes hærget af de forskellige Barbarfolk, og dens fordum prægtige Skove blev nedbrændte, saa det ikke lokkede Kolonister til at bosætte sig i disse Egne og paany dyrke dens frugt-

¹⁾ Han taler om, hvorledes han gaar der og fryser paa Stranden ved Sortehavet (frigidæ me cohibent Euxini littora Ponti) og hvorledes han for første Gang saa en Flod fryse til og belægges med Is, hvilket han fik at se allerede den første Vinter, da han opholdt sig i Dobrudscha, idet Donau, som det ved Vintertid ofte sker den Dag i Dag, frøs til og blev belagt med Is, saa at Menneskene fra den ene Bred kunde gaa over til den anden paa den tilfrosne Donau (gelido Istro).

bare Jord, Naturligvis hidrog Skovenes Ødelæggelse ikke til at forbedre Klimaet, tværtimod; thi den i og for sig ringe Nedbør i dette varme Sommerklima forøgedes naturligvis ikke ved Manglen paa Skov og Vegetation, tværtimod. Imidlertid voksede Skovene aller op i Aarhundredernes Løb, men den lidet kloge tyrkiske Regerings Forbud mod at bygge Skibe af de prægtige Skove i Egnen om Tuldscha blev dog omgaaet af de tyske og russiske Kolonister, som havde slaaet sig ned i Landet, og de nedbrændte, i deres Uforstand de prægtige Ege- og Bøgeskove i Egnen om Babadag for at skaffe sig Agerjord. Paa denne Maade er Skovene i Dobrukscha i vor Tid igen delvis forstyrret og deres Vækst er betydelig hæmmet. De stadige Krige paa Balkanhalvøen har ogsaa bidraget til at stemple disse Egne som Evropas urolige Hjørne og har derved heller ikke forøget Lysten hos Emigranter fra andre evropæiske Lande til at slaa sig ned som Kolonister i Dobrukscha. Og saaledes er dette Land lige op til vor Tid blevet lidet kendt i Evropa og lidet befolket trods sine naturlige Rigdomme, sin frugtbare Jord og sin Naturskønhed.

Den rumænske Regering har heller ikke forstaaet at varelage Dobrukschas Interesse ligeoverfor Jordbrug og Kolonisation bedre, end den tyrkiske i sin Tid, og betegnende er det, at de tyske Kolonister i Dobrukscha klager over, at de forfølges af den ukyndige og bigotte rumænske Befolkning, som vil spille Herre i Landet. Rumænerne er til Gengæld forbitret paa de tyske Kolonister, der alle (med Undtagelse af den lille Koloni i Malkotsch, i Nærheden af Tuldscha, som tilhører den romersk-katolske Trosbekendelse) er Protestanter, de fleste fra Sydrusland fordrevne Baptister. Og man kan ogsaa forstaa, at de græsk-katolske Rumænerne har vanskeligt ved at forlige sig med de tyske Protestanters Selvfærdighed og dermed sammenhængende ofte udviste Overlegenhed ligeoverfor de vankundige Rumænere. Der raadede ogsaa i Begyndelsen af Rumænernes Herredømme over Dobrukscha en bitter Sindsstemning mellem Rumænerne og Tyskerne, og Hadet mod alt tysk iblandt Rumænerne i Dobrukscha gik tilmed saa vidt, at en rumænsk Forfatter ved Navn Nacian i et 1866 udgivet Arbejde (La Dobrudja. Paris 1886) fremstillede Tyskerne i Dobrukscha som en Fare for den rumænske Stat og udtalte sig for at importere italienske Kolonister i Tyskernes Sted, hvilket ogsaa senere skete. Og disse Udtalelser

maa have været en tro Tolk for de herskende Anskuelse i den regerende Klasse i Rumænien, nemlig Godsejerne, de saakaldte Bojarer; thi den fik ogsaa sin praktiske Anvendelse i Politiken i Form af Forbud imod at sende Repræsentanter fra Dobrukscha til det rumænske Parlament.

Dette Forbud motiveredes fremfor alt med Henvisning til den særlig blandede Befolkning i Dobrukscha: thi man frygtede, at de fremmede Elementer, navnlig Bulgarene, Tyskere og Russere, skulde faa altfor stor Indflydelse i Landets Anliggender paa Bekostning af de retmæssige Indbyggere, Rumænerne.

Takket være den rumænske Regerings Begunstigelse af Rumænerne i Dobrukscha paa Bekostning af de der levende andre Nationaliteter er Rumænernes Antal i Dobrukscha efter dets Forening med Rumænien 1879 blevet forøget med omkring 37 %. Rumænerne i Dobrukscha bor navnlig paa Landet, og Forholdet af Rumænerne i By og Land er 18 % i Byerne og 82 paa Landet. Blandt de 14 Byer i Dobrukscha har Rumænerne Majoritet i fem. Disse er Cuzgun (98 %), Ostrov (90 %), Matschin (Macin) (64 %), Tschernavoda (Cernavoda) (60 %) og Hirschova (Harsova) (53 %). I Byerne lever Rumænerne som Handlende eller Embedsmænd, paa Landet som Bønder, og de kappes med Bulgarene paa Landet om at drive Havebrug og med Russerne i Fiskeri, hvilke Næringsveie som bekendt er disse sidste Nationaliteters Specialitet paa Balkanhalvøen.

Ogsaa et stort Antal Italienerne bor nu for Tiden i Dobrukscha. De er Arbejdere i Stenbruddene og Gruberne i dette Land, og ernærer sig ogsaa som Jærnbanearbejdere ved Jærnbanebygningen. I Byen Constanza boede før Verdenskrigens Udbrud et halvt tusinde Italienerne.

Ogsaa Grækere bor i Dobrukscha. I Sulina er en græsk-talende Befolkning de 45 % af Befolkningen, i Constanza 23 %, Mangalia 18 %, Tschernavoda 6 % og Tuldscha (Tulcea) 7 %. De kaldes ofte »gagaoser«, og de er Efterkommere af Folkestammen Kumanerne, som hærgede Dobrukscha i det 11. Aarhundrede.

Bulgarene i Dobrukscha er mest Agerbrugere, men de befolker ogsaa Byerne. I Babadag er de 32 % af Indbyggerantallet, i Tuldscha 22 %, Mangalia 10 %, Matschin (Macin) 9 %, Isaktscha (Isaccea) 8 % og Constanza 7 %. Bulgarene i Dobrukscha er ikke blot kendte som Bønder men

ogsaa som bragagie eller Fremstillere og Sælgere af en alkoholfri Drik, som paa tyrkisk og bulgarsk kaldes boza og paa det rumænske Sprog braga.

Russerne er ogsaa overmaade talrige i Dobrukscha. I Byerne udgør de, i Tuldscha 5 %, i Kiliavechie 67 % og Mahmudia 45 % af Befolkningen. Disse Russere inddeles i to forskellige Slags. 1) Moskovitter eller Storrussere, ogsaa opkaldt efter deres fornemste Haandværk lipvaner (eller Kolportører, paa Dansk Gaardhandlere d. v. s. Bissekræmmere) samt 2) Ruthenerne eller Lillerussere. Disse Russere i Dobrukscha ernærer sig navnlig ved Fiskeri og Handel. Ruthenerne er særdeles talrige i Egnene omkring Isaktscha, Mosugjöl (Mosughiöl) og Dunavetz samt paa Deltalandet ved Donaus Munding. Lipovanerne eller Storrusserne er spredt paa Carkalim og Ghizdaresti ved Bredderne af Donau, ved Floderne Slava rusa og Slava tscherkeza (Slava cerkeza) i det mellemste Dobrukscha ved Sarikier og Jurilofca (Juriloftscha) samt omkring Bredderne ved Søen Razim.

Dobrukscha er ogsaa bekendt for sine Tatar-kolonier fra Krim. Disse Tatarer i Dobrukscha er i vor Tid helt og holdent civiliserede, og deres vigtigste Bopladser er Medschidie (Megidie), hvor de udgør ikke mindre end 55 % af Indbyggerantallet; desuden i Mangalia (27 %), Hirschova (20 %), Tschernavoda 20 % og Constanza 10 %.

Desuden bor i de fleste Byer i Dobrukscha talrige Zigeunere og Jøder baade af spansk og tysk Afstamning (saakaldte sefardim og eskinasim) samt ikke faa Albanesere, de sidste navnlig i Sulina, Tuldscha Matschin og Babadag.

I et senere Kapitel skal vi skildre de forskellige Nationaliteters Klædedragt, Sædvaner og religiøse og politiske Anskuelser.

Dobrukschas Grænser.

1) Sortehavet.

a) Temperatur, Saltholdighed og Storme.

Det sorte Hav kaldtes som bekendt i Oldtiden af Grækerne Pontos euxinos. I vore Dage kaldes det Sortehavet af Folkene i Vester- og Østerlandet. De slavisk talende Folk i Dobrukscha kalder det Tschornoje more og tilmed Tyrkerne kalder det Kara denjis (det sorte Hav). Kysten langs med Sortehavet i Dobrukscha er 260 Kilometer. Nygrækerne kalder det Mauri Thalassa (Sortehavet).

Grækerne i Oldtiden fandt dette Hav overmaade ugæstfrit paa Grund af den Taage, de Storme og de isbelagte Flodmundinger, som om Vinteren dannede en skarp Modsætning til det sollyse græske Arkipelag, og derfor kaldte de det Pontos axeinos (det ugæstfri Hav). Men da de senere bedre havde lært det at kende og anlagt talrige Kolonier ved dets Kyster, forandrede de Navnet til Pontos euxinos, d. v. s. det gæstfri Hav. Og deraf dannede Romerne Navnet Pontus euxinus.

Dette Hav maaler i Længde fra Vest til Øst 1200 km og i Bredde 600 km. Ved Bosphorus og Dardanellerne staar det i Forbindelse med Middelhavet og imod Nordøst staar det ogsaa ved Sundet ved Kertsch i Forbindelse med det saakaldte asovske Hav. Det har ingen Øer undtagen den lille Ø Slangeøen, som vi nærmere skal beskrive, da den i politisk-geografisk Henseende hører til Dobrukschas Omraade, samt den lille Ø Taman, som ligger i Mundingen af Floden Kuban, som falder ud i Sundet ved Kertsch.

Det sorte Hav har efter Maaling af den russiske General Strelbitzki et Fladerum af 429,993 Kv. km. Det er meget dybt. Næsten Halvdelen af det har et Dyb af mere end 2000 m, og den største Dybde, som er loddet lige Syd for Halvøen Krim, maaler 2618 m. Gennemsnitsdybden af det sorte Hav beregnes til 1.197 m.

Temperaturen i det sorte Hav er paa de større Dybder i Gennemsnit 9 Grader Celsius. Dog finder man paa en Dybde af 50—60 m iøjnefaldende lavere Varmegrader af mellem 6—7 Grader Celsius. Vandets Temperatur paa disse Dybder er lavere end det paa 55 m, hvor den laveste er 7,2 Celsius. Grunden hertil er, at fra Marmarahavet kommer gennem Bosphorus varmere, mere saltholdigt og derfor tungere Vand.

Saltholdigheden i det sorte Hav er 1,8 % og kan derfor kaldes ringe. Paa større Dybder naar Saltholdigheden op til 2,25 %. Det er imidlertid særlig mærkeligt, at dette saltholdige Vand, som kommer fra Marmarahavet danner et mellemliggende varmere Vandleje mellem 50 à 60 m under Overfladen. Paa større Dybder end 200 m findes intet levende Væsen i Sortehavet. Svovlvandgassen, som forekommer i Vandet i dette Dyb, udsletter alt Liv. Det sorte Hav er berygtet for sine Storme, men der findes ingen Ebbe og Flod. (Se Side 96 Bulgarien, Land und Leute 1916, af Prof., Dr. Ischirkoff.

En af de ubehageligste Storme paa det sorte Hav er Siroccoen, som af Tyrkerne kaldes Iodos. Den blæser stadig fra Nordvest og kan rase flere Timer, ja hele Dage, med uformindsket Styrke (S. 159 *Between the Danube and Black Sea* af Henry Barkley, London 1876).

Mellem 1. og 15. November plejer der ogsaa altid at rase en svær Storm paa det sorte Hav, og med Hensyn til det Faktum, at Fiskene i det sorte Hav for Størstedelen af denne Tid opsøger dybt Vand, kaldes denne Storm Ballyk Tortuna (Fiskestormen) af Tyrkerne (se Side 60 i Barkleys ovenfor anførte Arbejde). Af Rumænerne kaldes denne Storm for austrul eller Østenvinden; thi den kommer fra det sorte Hav og fejer ind over Landet. Og den er næsten ligesaa frygtet af dem, som krivitsul eller Nordenvinden, der kommer om Vinteren og fører Sneskyer med sig fra de russiske Stepper.

Der findes mange Fisk i det sorte Hav, men Indbyggerne i Dobrudscha fisker mere i Donau end i det sorte Hav. Navnlig Karpen (*Silurus glanis*) og Støren er Fisk, som fanges af de russiske Fiskere ved Fiskerlejerne langs med Donaus Bredder, og paa Øen Vilkov er Russerne kendt for deres Tillavning af Kaviar af Størrogn. De nedsalter og røger ogsaa Fisk og eksporterer røget Fisk i store Masser til Rusland under Navn af »batog« (se S. 32: *Three years in Roumania* af J. W. Ozanne, London 1878). Ogsaa til Tyrkiet udfører Indbyggerne i Dobrudscha lignende tørret, røget Fisk, og Tyrkerne kalder den Slags Fisk Kaurou Bal-lyk (se: *Turquie d'Europe* af Amic Boué II. S. 242 Paris 1840). Denne tørrede, røgede Fisk, som udføres til Tyrkiet fra Dobrudscha, fanges vist oftest i Sortehavet, og Fiskerne i Nærheden af Byen Varna gør navnlig gode Forretninger.

Da jeg i Sommeren 1914 opholdt mig i denne By, fortalte man mig, at et Hold Fiskere havde lejet Fiskeretten i Varnabugten og at de paa dette Fiskeri havde en Aarsindtægt af 20 à 30,000 leva pr. Mand, og om Vinteren arbejdede de derfor ikke, men gjorde Lystrejser til Hovedstaden Sofia, hvor de levede højt og tildels bortødslede deres Indtægter. Jeg mindes ogsaa, hvorledes jeg en Dag i Januar s. A. jagttog et Hold af disse Fiskere fra Varna, mens de i deres grove, men maleriske Dragler midt paa Formiddagen sad i Sofias fornemste Restaurant, Hotel de Bulgarie og drak — Champagne!

b) »Slangeøen«.

Inden vi afslutter dette Kapitel om Sortehavet vilde det maaske være paa sin Plads at tale noget om den, ude i dette Hav liggende navnkundige Ø, den saakaldte Slangeø, *Insula scherpilor*, som Rumænerne i vore Dage kalder denne Ø.

Vi har allerede i Indledningskapitlet ondtalt, hvorledes Sagnet fortæller, at den græske Helt Achilles efter Døden her skulde have fejret Bryllup med den skønne Helene, og endnu i Dag kan man se Ruinerne efter et Tempel, som Folkene i Oldtiden havde bygget til Ære for Achilles Pontarches, den mystiske Beskytter af Søfarere paa Pontos Euxinos, (det gæstevendige Hav). Dette Tempel var en meget berømt Helligdom paa denne Ø, som i Oldtiden af Grækerne kaldtes den glinsende (Levke) paa Grund af de hvide Kalkstens Klipper, som opfyldte den og var synlige for Søfarererne langt ud i Havet. Grækerne i vore Dage kalder den Fidonisi. I det 15. Aarhundrede kaldtes den ogsaa i Almindelighed Phydionixi, men Tyrkerne kalder den den Dag i Dag Hanadassi. I Middelalderen havde denne Ø mange Navne. Den kaldtes snart Achillea, snart Selina, snart Cazaria, snart Rosia, Nisi, Rubra m. m.

Slangeøen, som den i vore Dage almindelig kaldes, ligger 44 km fra Land i Munden af Donaus ene Arm, den saakaldte Sulnamunding. Den maaler 1973 m i Omkreds og omfatter 17 ha. Fra Nord til Syd er den 440 m i Længde, og fra Øst til Vest 416 m. Mod Nord taarner den sig op i Terrasser, og den har Klipper lige til 25 à 30 m i Højde. I Diameter maaler den 662 m.

Midt paa Øen ligger et prægtigt Fyrtaarn, 50 m højt, hvorfra man ved klart Vejr kan se Byen Sulina med dens Fyrtaarn paa Fastlandet.

Efter den Beretning, som er udgivet af en Undersøgelseskommission i Odessa, findes der ingen større Træer paa Øen, men derimod findes der 13 forskellige Slags Planter, og disse Planter har ingen Blomster og ingen Lugt.

Derimod findes der utallige Søfugle, som har deres Reder blandt Klipperne paa Stranden samt en Slags sorte Slanger, som har givet Øen Navnet Slangeøen.

Disse Slanger har et lille Hoved, rødagtig Bug og maaler 1—1½ m i Længde. De er dog ikke giftige. Derimod findes en Slags Insekter, *scolopendrae cingulatae*, som er mere at frygte, fordi de stikker og giver ubehagelige, smertefulde Stik (se S. 76 *Dobrogea af Gregoiere Danesco*. Bukarest 1903) m. fl.

Saaledes ser der i vore Dage ud paa den Ø, som i Oldtiden ansaas for at være de Saliges Bolig.

Paa denne Ø fandtes et Tempel, som havde rige Skatte, skænket af Søfarende og fromme Troende. Der synes dog ikke at have været Præster ved dette Tempel, thi de nævnes ikke i de gamle Skrifter. Øen var nemlig ubeboet. De paa Fastlandet boende Indbyggere plejede dog i Skibe og Baade at valfarte til denne Ø og dette Tempel. Og Søfarerne skænkede Helligdommen Ofre og Gaver af alle Slags efter deres lykkelige Ankomst til Øen. Thi her troede man, at de afdøde Helte under Achilles Anførsel havde deres Bolig. Om Dagen kappedes de med hverandre i Vaabenøvelse og Kapløb, om Natten sysselsatte de sig med Drikkelag, Sang og Musik. De Skibe, som søgte Beskyttelse mod Stormene, var de venligt sindede imod, og man troede, at Achilles selv anviste Søfarerne gode Ankerpladser enten i Drømme eller ogsaa ved Raab fra Stranden, ja man saa ham tilmed selv komme ombord paa Skibene. At lande om Natten var dog skæbnesvangert, og før Aften maatte enhver Fremmed forlade Øen, thi om Natten herskede de afdødes Aander enevældigt der, og da syntes de ikke om Besøg af Mennesker. Søfuglene var de eneste Tempelvogtere paa de saliges Ø derude i Havet i Oldtiden. Saaledes fortæller Sagnene os fra svundne Tider om denne Ø, som i vore Dage kun er et Tilhold for giftige Insekter, Planter uden Blomster og Duft samt Slinger, hvorfor denne Ø, som i Oldtiden kaldtes de lyksaliges Ø, i vor Tid er kendt under det stygge Navn Slangeøen. (Se Paulys Realencyklopædie I, S. 223 Stuttg. 1894).

2) Donau.

a) De forskellige Flodarme.

Donau kaldtes i ældre Tid Danubius, men dens nedre Løb har ogsaa Navnet Ister.

Donau er Evropas længste Flod, men vi skal i dette Kapitel kun beskrive den som Dobrudschas Grænse og saaledes kun følge dens Løb fra Silistria til dens Udløb i det sorte Hav.

Men forinden vil vi gøre nogle almindelige Bemærkninger. Donaus højeste Vandstand er 6,93 m og den laveste 0,51 m. Middelvandstanden indtræffer i Maj og Juni og udgør 4 m. Den laveste Vandstand indtræffer i Oktober Maaned, og Middelvandstanden i denne Maaned er 1,49 m.

Donau fryser undertiden til. Man kan be-

regne, at den fryser til 50 Dage, da den virkelig belægges med Is, og den længste Tid, som man har iagttaget, at Donau har været tilfrosset, var 96 Dage, nemlig i Vinteren 1879—80. I de sidste 60 Aar har Donau dog kun været tilfrosset 13 (tretten) Gange, og fire Gange har den tilmed været tilfrosset i to Gange (S. 82 Dobrogea af Gregoire Danesco, Bukarest 1903).

Naar man fra den bulgariske Havnestad Vidden rejser med Baad langs Donau, ser man Bredderne paa den højre, bulgariske Side stige stadig brattere op i Modsætning til den venstre, den rumænske Bred, som ligger flad og er bevokset med Træer og Buske lige ud til Flodbredden. Naar man saa kommer til Grænsen mellem Rumænien og Bulgarien, Silistria, mærker man, at Donau bøjer sig mod Nordvest i en stor Vinkel paa 110 engelske Mil mod Dobrudscha paa den højre Side og den saakaldte Baragon-Steppe paa den venstre, rumænske Bred.

Her ligger i Donau to store sumpede Øer, den øverste 57 Mil, den nederste 43 Mil lang og begge med en Bredde af 10 Mil. Paa den anden Side af Galatz vender Donau sig atter mod Øst, idet den nærværd Tuldscha (Tulcea) deler sig i tre store Arme, der gennem et lavt liggende Deltaland flyder ud i det sorte Hav. Den nordlige Arm kaldes Kaliamundingen, den mellemste Sulnamundingen og den sydlige St. Georgsmundingen. Af disse er kun Sulnamundingen sejlbare for større Fartøjer, og Donau er i alle disse Arme meget strid, hvorfor man ogsaa udnytter Vandkraften efter bedste Evne. Naar man rejser med Damper nedad Donau ser man ogsaa, hvorledes der langs med Bredderne paa Pramme ligger tusindvis af Vandmøller, som maler Sæden fra Dobrudschas og Rumæniens frugtbare Egne.

Bredderne langs med Kiliaarmen er særlig stejle i Dobrudschasiden, og navnlig ved Tuldscha Tschernavoda, Topal, Galatz og Hirschova strømmer Floden frem mellem høje Bjærgklipper langs med Bredderne. Fra Silistria flyder Donau gennem rumænsk Territorium, og efter at have passeret Tschernavoda, hvor den krydsedes af den tyve Kilometer lange Jærnbanebro over Donau til Constanza, hvilken Bro nu under Verdenskrigen er blevet sprængt i Luften, naar den de paa den venstre Bred liggende Handelssteder Braila og Galatz. Nogle Mil Øst for Galatz løber Floden Pruth paa den venstre Side af Donau, som her

flyder gennem russisk Territorium (Besarabien). Fra Galatz flyder Donau i et eneste 30 km bred Flodleje til Byen Ismael, hvor den, som allerede nævnt, deler sig i to Arme. Fra Ismael kaldes nu Donau Tschatal Ismael (Ismaelgaffelen) og denne Arm, Kilia-Armen flyder nordpaa, medens den anden Arm, den saakaldte Tuldschaarm gaar i sydlig Retning, først udelt, men længere nede delt i to Arme, ud til Havet.

Vi skal nu noget udførligere beskrive de forskellige Armes Lob ud til det sorte Hav.

Fra Byen Ismael flyder Kiliaarmen i tre større Arme ud til Havet, og ved Ismael optager den en lille Biflod fra den sydlige Del af Jalpuksøen (den saakaldte Kugurlui-sø), ændrer saa lidt paa sin Retning mod Sydøst, flyder derpaa atter i en skarp, 75 Gr. Vinkel (fra hvis Spids den udsender en Forbindelseskanaal, kaldet Tschonda til Sulimaarmen) mod Nord, hvorefter den flyder langs med en Bjærgterasse til det her paa Bjærget liggende berømte Kloster St. Nicolai, nedenfor hvilket den opløser sig i et Virvar af Arme, indtil den endelig igen ved Alt (Staroi) 2 km neden for Byen Kilia forener sig med Hovedstrømmen.

7 km nedenfor denne By foregaar en anden Deling af Kiliaarmen i tre store, men dog indbyrdes forbundne Sidearme, der dog atter efter en Vej af 25 km forener sig til et eneste Flodleje ved Pazardschik og Periprav. 5 km. nedenfor dette Sted indtræder den sidste Forgrening af Kilia-Armen ved Byen Vilkov, hvor den forgrener sig i følgende Arme: Bolgorod, Otschakof (med sin Side-munding Rakof), Ankudinof, Otnoschino med Peschtschenoje Girlo (den sandede Munding), samt Stambul-Armen (med en ny og gammel Arm) samt mellem dem begge den saakaldte Kubanmunding.

Tuldscha-Armen (eller den saakaldte Tschatal Ismael) flyder ligefrem indtil den, 17 Mil nedenfor Byen Tuldscha, deler sig i en østlig Arm, den saakaldte Sulina-Arm (efter Navnet paa Byen ved dens Udløb) og en sydøstlig Arm, den saakaldte St. Georgs Arm, hvilken sidste endelig deler sig i en dobbelt Munding, kaldet Olinka og Kedrilles, hvilke Mundinger omslutter to Øer, der kaldes øvre og nedre Olinka.

Suli-Armen, som gaar i østlig Retning, gennemskæres nedenfor St. Georgs Kanalen af en stor Sandbanke og udsender en lille, men dybt-gaaende Arm direkte til Havet, den saakaldte Girla Popadia, og flyder selv over en Masse Grunde

og Sandbanker, kaldte argani, langs med Havet, idet den ved sit Udløb danner et stort Marskland, opfyldt af Sumpe og Kær, men alligevel bevokset med prægtigt Græs, hvorfor talrige Faarehyrder, saakaldte Mokkaner, driver deres Hjorder paa Græs her ved de smaa Byer Gorgova og Sulina.

Kilia-Armen er 111 km lang, Sulina-Armen 82,6 km lang, 100—130 m bred samt 5—15 m. dyb.

Sulina-Mundingen beskyttes nu mod Havet af to, henholdsvis 1312 og 915 m. lange Bølgebrydere, men St. Georgs-Armen spærres ved Mundingen af en mægtig Sandbarriere, som bevirker, at Fartøjer med mere end 1½ m Dybde ikke kan passere. St. Georgs-Armen er forøvrigt sejlbar, thi den har ovenfor Sandbanken et Dyb af 10 m og er 96 m lang.

Ved Donaus mange Forgreninger dannes et vældigt stort Deltaland, som ialt omfatter 2,260 Kv. km og udgøres af en Masse større og mindre Øer, af hvilke de vigtigste ligger i Kilia-Armen. Vi skal i et særligt Kapitel behandle dette Donaus Deltaland og nøjes derfor med at anføre det.

Fra St. Georgs Munding gaar en særlig lille Strøm eller Kanal, kaldet Dunavetz (lille Donau) til den store Strandsø eller den saakaldte Lagune Razelu ved Kysten af det sorte Hav inde i Dobrukscha.

Her i Donaus Deltaland ved St. Georgs Bugten, ved Føden af det saakaldte Beschtepés (de fem Høje) østre Spids ligger den lille særlig af Tyrkere og Grækere beboede By Mahmudia. Og ved Sulinamundingen, som tidligere havde den største Betydning, fordi den er dybest og sejlbar ligefrem til Tuldscha, ligger den lille Havnestad Sulina, som Floden paa denne Strækning har faaet sit Navn efter. Bredderne langs med Donau er bevokset med Masser af Siv og Rør samt Pile- og Elletræer, hvoriblandt hele Skove af Popler og Lindetræer rejser sig.

Vandet i Kilia-Armen har en snavset-gul Farve, medens Donau, i det mindste i sit øvre Lob har en smuk grøn Farve, og Bredderne paa den rumænske Side er navnlig karakteriserede ved deres rige Vegetation. Ogsaa Øerne i Donau er bevoksede med Græs og Buske og Øerne i Deltalandet har ved Mundingerne store prægtige Skove af Eg og Poppel. Blandt disse Skove, for hvilke vi ogsaa senere skal gøre Rede i et særligt Kapitel, er her kun at nævne den store Lettiskov Nord for Staden Vilkov samt den store Kara-Orman (den

sorte Skov) sydvest for Sulina-Mundingens Deltaland. Det er rigtige Urskove af Eg og Poppel. Kara-Orman er bekendt for sine Ege, og Lettiskoven for sine Popler.⁴⁾

b) Donaus Deltaland.

Donaus Deltaland omfatter ialt 35.000 ha og udgør en Fjerdedel af hele Dobrudschas Omraade. Det er dannet af 18 større og mindre Øer og indeholder ikke mindre end 80 mindre Floder og Vandløb og 157 større og mindre Søer.

Hele Donaus Deltaland kan siges at bestaa af tre større Øer, dannede af de tre eller rettere fire Donaumundinger, hvilke Øer udgør det egentlige Deltaland. Disse Øer er: 1) Letea (eller Kilia) mellem Kilia og Sulina-armene, 2) Kara-Orman (eller Sulina) mellem Sulina og St. Georg-Armene og 3) Dranova (eller St. Georg) mellem St. Georgs-Armen, Dunavetz-Armen, Søen Razelu (eller Razim) og det sorte Hav. Men paa disse Øer og igennem dem er beliggende eller løber mindre Søer og smaa Floder (saakaldte girila paa det rumænske Sprog), der deler disse tre store Øer i endnu mindre Øer, saa at Donaus Deltaland strængt taget bestaar af ikke mindre end 18 Øer. Disse Øer er altsaa opfyldt af Floder og Søer. Saaledes optages f. Eks. Øen Letea af 42 Floder (Popadia, Sonda, m. fl.) og 63 Søer (Tortuna, Tatair m. fl.) Øen Kara-Orman af 21 Floder (Marcelu, Liteor m. fl.) og 74 Søer (Gorgova, Obretin, Isacor, Rosu, Puiu) og Øen Dranova af 16 Floder og 20 Søer, af hvilke Søer den største efter Øen selv hedder Dranova Søen og omfatter ialt 350 ha. Paa Øen Dranova findes foruden disse Floder og Søer ogsaa store Græsmarker, og Øen er ved sine Sumpe og Kær et Tilholdssted for utallige Ulve og Sumpfugle af sjælden Art, hvorfor denne Ø plejer at blive kaldt Ornitologernes Paradis.

Hele dette Deltaland har et Fladeindhold af 3,200 Kvkm., hvoraf 2,700 falder paa det egentlige Deltaland. Thi desuden findes en Mængde andre Øer i de forskellige Donaumundinger, som ogsaa tilhører Deltalandet. I Kilia-Armen findes ingen Øer paa Strækningen Tschatal-Pardina, men fra det sidstnævnte Sted til Kilia og derfra til Volkov findes ikke mindre end 14 (fjorten) Øer dannede af Kilia Mundingernes forskellige Grene. Af disse 14 Øer tilhører 8 Rusland og 6 Rumænien — det

sidstnævnte Antal altsaa Dobrudscha. Kilia-Armens Munding er ved dens Udløb har vi allerede skildret i det foregaaende Kapitel, hvorfor vi nøjes med at omtale, at af dem dannes ikke mindre end 26 (seksogtyve) Øer af hvilke 7 (syv) tilhører Rumænien og 19 (nitten) Rusland. De vigtigste Pladser, Landsbyer og mindre Byer ved Kilia-Armens Deltaland er: Satu-nou, (beliggende lige over for den russiske By Ismael i Besarabien) Pardina, Kilia vechie og Periprava paa den højre Side i Dobrudscha og til Venstre: Ismael, Kilia Noua og Volkov. Indbyggerne i disse Egne er, som vi i et tidligere Kapitel allerede har omtalt, for Størstedelen Russere og ernærer sig navnlig af Fiskeri samt Fiskeriprodukter, Kaviar og Batog (tørret røget Fisk).

I St. Georgs-Armen, som er 136 km lang, optages Bredderne paa en Strækning af 80 km navnlig af Sumpe og Kær. Den begynder med Byen Agentie og ender med Landsbyen St. Georg, ogsaa kaldet Katârlez. Denne Donau-Arm, som løber langs med Bjærgaasen ved Tuldscha og passerer Byen Mahmudia, indeholder i sit egentlige Strømløbe kun tre mindre Øer, men ved sit Udløb i Sortehavet danner den ved sine Mundingers ikke mindre end 6 (seks) sandede Øer, af hvilke den sydligst beliggende har et herligt Fyrtaarn.

Man skal dog ikke forestille sig, at hele Dobrudschas Deltaland kun bestaar af Morads og Kær; der findes tværtimod overmaade faste og højt beliggende Punkter, ja tilmed kan et meget stort Sletteland eller en Steppe ogsaa regnes til Donaus Deltaomraade. Denne Slette i Deltalandet ved Donau strækker sig langs med Floden fra Hirchova til Tuldscha, er hist og her afbrudt af Bjærgkæder, som jeg skal gøre Rede for i et andet Kapitel, Bjærgkæder, som løber ud i en Spids i Donau ved Daeni, Pitschinjaga (peccinaga) og Turkoaja (det sidstnævnte Bjærg, kendt under det mere populære Navn Jokobdahl (Jacobdeal efter den tyske Koloni samme Sted). Sletten langs med Donau er ogsaa ligesom det øvrige Deltaland opfyldt af et stort Antal Smaasøer og Floder kaldte »girilas«. Foruden af Græsmarker optages Jorden her af Rosenbuske, som danner rigtige Krat eller Skove, kaldte paa Rumænsk stuf eller stufarii. Ellers bestaar Deltalandet i Dobrudscha af Slam og Grus, pulveriseret og uden Stene. Dets Højde over Vandfladen er i Almindelighed 70 cm. Nogle Pladser i dette Deltaland f. Eks. Landsbyen Pandina ligger dog 7 (syv) m over Havet og Øen Pantina er tilmed 8 m, ja i Nærheden af Ki-

⁴⁾ Efter Kieperths og Peters Skildringer af Donau samt egne Iagttagelser.

lia er det højeste Punkt 13 m. Disse Højder i Deltalandet er dannet af Sand, som ogsaa i det Indre af Landet danner større Øer blandt andet de allerede omtalte Letea og Kara-Orman. Den store Slette i det Indre af Deltalandet er, som allerede nævnt, bedækket med Græs og Rosenbuskadser, og og paa flere Steder af denne Slette findes Højder, hvor Indbyggerne i disse Egne har bygget sig Hytter og dyrket Jorden, for saa vidt de ikke foretrækker at drive deres Kreaturer paa Græs der. Slige højliggende Pladser, der er egnet til Anlæg af Græsmarker eller Haver kalder Indbyggerne i Dobrudscha for grinduri. De vigtigste af disse grinduri er Stipoc samt de allerede omtalte Kilia vechie, Letea og Kara-Orman. Paa de sidstnævnte vokser saa store Rosenbuskadser, at de kunde kappes med den Rosenbæk, som omgav Slottet, hvor Prinsesse Tornerose i Æventyret boede, og disse Øer, som desuden indeholder de allerede nævnte prægtige Ege- og Poppelskove, er ved deres vildromantiske Natur at regne blandt de interessanteste Seværdigheder i Evropa¹⁾.

Livet i disse Egne langs med Donaus Bredder og paa Deltalandet frembyder nemlig det mest interessante Skuespil, ikke blot ved de forskellige Folkeracer, som her bor fredeligt Side om Side med hinanden, men ogsaa, og ikke mindst ved den pragtfulde Vegetation og det rige Dyreliv, som helt og holdent uberørt af Civilisationen faar Lov til at udvikle sig paa Bredderne af Donau i al sin Frihed og Farverigdom.

Fremfor alt gør den fremadstræbende Handelsby Sulina et stærkt Indtryk paa den fremmede, og sent glemmer man det Billede, man har for Øjnene, af denne By med dens Omgivelser set fra det prægtige Fyrtaarn ved Indløbet til Sulina. Der, udenfor de vældige Bølgebrydere raser det sorte Hav og kaster sine hvidskummende Bølger mandshøjt op i Luften; men Havnen ligger der indenfor beskyttet af Bølgebryderne, og man kan derfor med en vis velbehagelig Ro betragte alle disse Brigger og Sejlskuder, Dampbaade og Motorjagter, som for frisk Søvind forlader deres Ankerpladser og for fulde Sejl uden Brug af Bugserdamper eller med Kraft styre opad den brede Flod mod Tuldscha for der at losse og lade.

Smuk er ogsaa Udsigten til Byen Sulina fra Fyrtaarnets Altan. Hvor malerisk viser den sig

ikke som den ligger dernede ved den høje Strands gulladne Sandstensbjerg, mod hvilke de med røde Teglsten tækkede Huse danner en skarp Kontrast. Og dette Billede faar Liv og Bevægelse ikke blot ved Sejlbaadenes og Dampernes raske Fart paa den solglitrende Flod, med ogsaa ved de utallige Vejr møllevinger, som for den friske Brise fra Havet svinger rundt oppe paa Højene og Bjærgene ved Stranden.

Men betragtet paa nært Hold virker Donaus Deltalandskab endnu mere malerisk. Fra Fyrtaarnets Højde danner de store Egeskove med deres mørkere Masser en velgørende Kontrast til Deltalandets og Breddernes ensformige lyse Grønsvær. Men er vi naaet frem til Sulina-Armens Bred, kan vi først skelne alle Enkelthederne i det brogede Dyreliv, som hersker i dette Deltalandskab. Dybt nede i Dyndet i den sumpede Strand ligger her nogle Bøfler velbehageligt prustende og døsende i Sommervarmen. Her marscherer en Skare Ænder sorgløse omkring, og der flyver en Sværm af Hejrer i Luften, pragtfuldt aftegnende sig mod den dybe blaa Himmel; her opdager man en Pelikan eller ogsaa en gravitetisk spankulerende Stork, hvor han gaar omkring paa Stranden søgende efter Svalereder, som hænger overalt langs med de stejle Klipper, omkringsværmede af de pilrappe, bevingede Beboere; og lige nedenfor paa Stranden ser man som en pudsig Kontrast til deres Raskhed i Bevægelserne en stor Landskildpadde, som skyder sig fremad i Sandet med komisk Langsomhed; i Sandhed, der raader et saa broget og bevæget Liv i dette maleriske Deltalandskab, at man selv maa se det, for at kunne fatte dets ejendommelige Ynde og Poesi; thi det kan ikke males og beskrives i Ord!

Ja, saaledes var der i disse Egne, under Fredens Tid, før Verdenskrigen! Men nu har vel Krigens Torden forstyrret og ødelagt Idyllen ogsaa her i Donaus Deltaland og i det øvrige Dobrudscha, dette gamle Æventyrland ved det sorte Hav.

c) Donaus Betydning for Verdenshandelen og Fortællingen om Donaukommissionen.

Hvilken Betydning Donau har for Evropeas Handel indses let, naar man betænker det Faktum, at denne Flod er den vigtigste Handelsvej for Varer, navnlig Korn og Petroleum fra Balkanlandene: Rumænien, Bulgarien, Serbien og Grækenland. Disse Lande udfører ogsaa om Aaret i Gennemsnit

¹⁾ Dobrogea af Gregoire Danesco, Bukarest 1903.

33—37 % af deres Korn til det øvrige Evropas Lande, ja, man kan paastaa, at Balkanlandene er Evropas Kornforretninger. Rumænien, Bulgarien og Serbien udfører ogsaa mere Hvede end selve Amerikas forenede Stater. Disse Balkanlande udfører nemlig tilsammen 16 Mill. Centner Hvede om Aaret, medens derimod Amerikas forenede Stater til Evropas Lande kun udfører 14,2 Mill. Centner Hvede og selv Kanada udfører kun 12,1 Mill. Centner Hvede til Evropa. Kun Rusland og Argentina har en større årlig Hvedeeksport, nemlig henholdsvis 38,8 og 24,7 Mill. Centner Hvede om Aaret.

Da Størstedelen af denne Vareudførsel fra Balkanlandene og Rusland til alle Tider og navnlig i Oldtid og Middelalder samt i den nyere Tid, før Jærnbansens Indførelse er foretaget ved Fartøjer op ad Donau, søgte Folkene saavidt muligt at holde Donaus Mundinger rensede til Fordel for dybtgaaende Fartøjer. Og navnlig den tyrkiske Regering var i den Henseende overmaade paapasselig, saalænge Tyrkiet endnu havde Ejendomsretten over Donaumundingerne.

Et Vendepunkt i Donaumundingernes Historie indtraf dog, da Rusland havde faaet Ejendomsret over dem, hvilket skete efter Ruslands sejrige Krig med Tyrkiet og Fredsslutningerne i Bukarest 1812, Akjerman 1826 og Adrianopel 1829. Af Uforstånd og for at befordre Byen Odessas Handel lod den russiske Regering med Vilje den prægtige Sulina-Arm med dens Mundinger forfalde, saaledes at denne vigtige Haldelsvej som under Tyrkernes Regering havde været godt vedligeholdt og da været 16 Fod dyb, Aar 1850 kun var 9 Fod dyb og 1854 endog kun 7 Fod dyb. Over de vældige Sandbanker, som imidlertid havde samlet sig ved Mundingerne kunde herefter kun sejle Fartøjer med højst 150 Registertons.¹⁾

Talrige Skibbrud og Ulykker indtraf ogsaa som Følge af Mundingernes elendige Tilstand, og formelig Skandale i hele Verden vakte det Aar 1855, at et stort Antal Fartøjer og Menneskeliv dette Aar gik tabt i Sulinas Munding. Næste Aar, 1856 sluttedes Freden i Paris, hvor Rusland ved den saakaldte Krimkrig af Stormagterne i Evropa blev tvunget til at gaa med til Indførelse af en international Kommission, som skulde have til Opgave

at forbedre og reparere Donaus Mundinger; thi det oplystes ved denne Kongres i Paris 1856, at det foregaaende Aar var der i Sulinas Munding strandet 24 større og 60 mindre Skibe, og derved var forulykket over 300 Mennesker!¹⁾ Aar 1856 udnævntes altsaa ved Pariserfredens 16. Artikel en evropæisk Donaukommission med Repræsentanter for Frankrig, Østrig, England, Preussen, Rusland, Sardinien og Tyrkiet for at befri Mundingerne og tilgrænsende Strande fra Sandbanker og andre Hindringer samt istandsætte Floden for Skibsfart.

Denne Kommission havde sit Sæde først i Isaktscha og senere, efter 1883 ifølge Londonerkongressens Beslutninger i Galatz og tilsidst i Braila, efter at ogsaa Rumænien 1878 havde opnaaet Repræsentationsret i denne Kommission.

Aar 1858 i April begyndte man altsaa at regulere Sulina-Armen, og i Juni 1861 havde denne Arm allerede 5 Meters Dybde, den udvidedes og uddybedes stadig mere til et Dyb af først 6 Meter og derpaa til 7,3 Meter. Sandbankerne i Strømløjet blev enten fjærned eller ogsaa forkortede med 22 km, saa at en stor Del af Flodbredden i vor Dages Sulina-Arm er nygravet.

Desuden er bygget et nyt Fyrtaarn i Sulina og et i St. Georg. Lederne for det tekniske Arbejde ved Sulinamundingens Istandsættelse var Sir Charles Hartley, fra Aar 1856, og ved hans Side var fra 1872 Charles Kühl. Arbejdet blev fuldendt Aar 1907 og Kommissionens Budget løb op til 3—4 Mill. Fr. om Aaret. Ialt har Kommissionen anvendt 50 Mill. Francs til Arbejdets Fuldendelse, og denne Sum er skaffet tilveje ved Optrækning af Afgifter af de Skibe, som har passeret Mundingerne og har indtaget Last ovenfor Sulina. De Skibe, som indtog Last i Sulina erlagde kun 1,25 Lei. (Francs) og Skibe under 200 Registertons var afgiftsfri. Aar 1887 var Kommissionen gældfri. — Det er et stortartet Arbejde, denne Kommission har udrettet under sin 40aarige Virksomhed. Medens i Aaret 1856 kun Skibe med højst 150 Registertons Dræglighed kunde sejle opad Sulina-Armen, kunde nu Skibe med over 3.800 Registertons sejle op ad den med 5.000 Metertons Fragtlast, og et af de største Skibe, som er gaaet igennem Sulina-Armen, eller som det nu ogsaa stadig kaldes Sulina-Kanalen, var 1912 den norske Dampers Raurik paa 5.998 Registertons.

¹⁾ Se: Donau als Verkehrsstrasse af Prof. Franz Helderich (i Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde Nr. 5.) 1916.

¹⁾ Se Rumænien af Dr. Otto Friherre v. Dungern Gotha 1916.

Fragten er ogsaa ved denne Kanal blevet betydelig billigere fra Balkanlandene til Evropa. I Aarene 1856—60 kostede Fragten 61 Francs pr. Ton for Korn, men nu kun 12,5 Francs pr. Ton, ja, end mindre.

Handelen har ogsaa høstet uhørte Fordele ved dette Kanalarbejdes Fuldførelse, og Korneksperten er øget betydeligt. Aar 1840 udgjorde Korneksperten over Sulina, Braila og Galatz kun 467.000 Ton pr. Aar, og 1861 var den dalet til 451.000 Ton; men Aar 1877 var den steget til 1.200.000 Ton. Og i Aarene 1906—10 var den i Gennemsnit 1.968.000 Ton aarlig. Som Følge af Balkankrigen 1912 dalede den til 1.788.000, fra 1911 at have været oppe paa 2.711.000 Tons om Aaret, og Aaret 1913 til 1.742.000. Det er navnlig gennem Sulinakanalen, at Skibe lastede med Korn gaar. Aar 1913 gik 936 Fartøjer gennem Sulinakanalen, deraf 902 Dampskibe. Den største Del af al Kornekspert gaar gennem denne Kanal til Evropa fra Orienten. Aar 1913 gik ikke mindre end nitten (19) Millioner Hektoliter gennem Sulina, 2,6 Mill. over Galatz, 12 Mill. over Braila, men kun 0,1 Mill. over Tuldscha.

Af ovenstaaende Statistik ses bedst, hvilken storartet Eksport, der gaar over Sulina, og man kan altsaa faa et udmærket godt Begreb om, hvilken Betydning denne Havnestad i Dobrudscha i vore Dage har for Folkene i Evropa.

II.

Landet.

Kystlandskaberne.

1) Kysten langs med det sorte Hav.

Dobrudscha er et meget frugtbart Land, og det producerer meget Korn, som vi allerede i det foregaaende har paavist, og som vi ogsaa i et senere Kapitel yderligere skal fremhæve. Trods de utallige Søer og Deltalandets ufrugtbare Beskaffenhed udgør dog den Del af Dobrudscha, som kan dyrkes, ikke mindre end $\frac{2}{3}$ af hele Halvøen.

Dyrkede Marker opfylder ogsaa allerede nu otte Tiendedele af den Del af Jorden i Dobrudscha, som kan dyrkes, og Landets Hvede staar ogsaa højt i Kurs paa Udlandets Børs. Skovene optager en Flade af 125.000 ha eller en Ellevtedel ($\frac{1}{11}$) af hele Landet, og vi skal ogsaa i den et særskilt Kapitel.

Nærmer vi os Dobrudscha fra Sydsiden med Baad, saa ses Kysten ved Konstantza eller Baltshik, de vigtigste Havne ved det sorte Hav, at stige op, stejlt som en Mur. Og er vi lykkeligt kommet op paa Randen af denne Mur, saa ses Landet derovenfor ved første Syn at udgøre en eneste stor Slette uden nævneværdige Bjerge med Undtagelse af de mange Høje med Ruiner og andre Fortidslevninger fra den romerske eller før-romerske Tid, hvilke aftegner sig skarpt mod den uendelige Horisont.

Landet her ovenfor, navnlig i det nordøstlige Hjørne fra Kavarna til Kap Kaliakra og Schabla, er fattigt paa Vegetation og Træer, og kun Faarene, som drives paa Græs af fattige Gede- og Faarehyrder, finder sparsomt Foder i disse Egne af Dobrudscha. Denne Mangel paa Vegetation er vel ogsaa Grunden til, at den største Del af Dobrudscha fra Baltshik langsmed Kysten lige til Scabla er særlig tyndt befolket.

Brederne og Højdedraget over det sorte Hav i Dobrudscha er meget høje mod Syd; de naar undertiden en Højde af 200 Meter over Havet og sænker sig imod Nordøst. Ved Raschova ligger Højdedraget kun 120 m over Donau, men den hæver sig saa lidt efter lidt, som vi allerede har anført, og den naar undertiden 200—250 m over Havet. Højsletten ved Baltshik og Momtschil er næsten 200 m over Havet, men den sænker sig, jo mere den nærmer sig Donau mod Nord. Ved Kap Kaliakra mod Syd er den omkring ved 100 m over Havet, og ved Konstantza er den allerede betydeligt lavere.

Vidunderlig smuk er Udsigten fra dette Højdedrag udover det sorte Hav, som ruller sine Bølger mod Dobrudschas klipperige Kyst. Men ogsaa Kysten frembyder de mest sælsomme Farvnuancer og er ogsaa af en bedaarende Skønhed med sine mangefarvede forskellige Stensorter, af hvilke Kridtklippernes blændende hvide danner en skarp Kontrast mod Porfyrens lyse Røde og Skiferens mørkeblaa Farve. Det er et vidunderlig smukt Skuespil en smuk Sommerdag at se det mørkeblaa Hav rulle sine hvidskummende Bølger mod den klipperige Kyst, og jeg kan aldrig glemme de Sommerdage, jeg tilbragte i disse Egne, navnlig i den skønne Havnestad Warna.

Denne By, som i Olliden hed Odessus ligger i den Dal, som dannes af Floden Devnja og dens Udløb i det sorte Hav. Brederne er her meget

støjle, og man har fra det høje Bjærgplateau en herlig Udsigt over den nedenfor liggende Dal, i hvilken den lille Batovafloed stynger sig frem til Batovabugten ved det sorte Hav, ved hvis sydlige Ende den lille Landsby Ekrene ligger, og lige foran sig har man det uendelige dybblaa Hav.

Her ved det sorte Hav ligger ogsaa i Dobrudscha større Landsbyer og Bysamfund saasom: Baltshik, Tursko-Sujutschuk, Mihalbej, Kavarna og Gjaur-Sujutschuk (d. v. s. det kristne Sujutschuk). Af disse er navnlig Baltshik og Kavarna blomstrende Handelsstæder, og her havde ogsaa Grækerne i Oldtiden deres vigtige Kolonier ved Pontos, som Sortehavet kaldtes i Oldtiden, nemlig Dionysopolis og Bizone. Navnlig er Kavarna i vore Dage en vigtig Handelsplads, men paa Grund af den 100 m høje klipperige Strand, som falder brat ned mod Havet, har Handelsmændene maattet lægge deres Magasiner nede i Dalen ved Kavarna, mens derimod Byen er beliggende oppe paa Højdedraget, fra hvilket man har en herlig Udsigt over det bølgende mørkeblaa Hav.

Det herligste Punkt paa denne Kyst er Kap Kaliakra, som springer ud i Havet med yderst skarp Vinkel. Heroppe har den bulgarske Regering ladet bygge et Fyrtaarn, som ved Nattetid vejleder Sejleren paa det sorte Hav, og heroppe, i de mange Kløfter og Grotter, som er beliggende i den brat ned mod Havet faldende Bjærgvæg, ruger utallige Søfugle. Fra Kap Kaliakra gaar Kysten i en stor Bugt mod Nord i stadig lavere og lavere Af-satser lige til Kap Schabla, som har et af den rumænske Regering bygget Fyrtaarn. Hele denne Kyststrækning afbrydes hist og her af Floddale eller udtørrede Floder, i hvilke dog det under Jorden flydende Vand samler sig til en lille Sø i Nærheden af Kysten som f. Eks. Jesero Kartal Nord for Schabla eller Mangaliasøen. Omtrent paa Halvvejen til Donaudeltaet springer den bratte Klippe-kyst, som her er omtrent 30 m over Havet, frem i skarp Spids, som danner en mod Syd aaben Bugt, der ligger beskyttet mod Nordenvindene. Her laa forud den bekendte græske Havnestad Tomi, den romerske Digter Ovidius' Forvisningssted, og her ligger i vore Dage Rumæniens fornemste Havnestad ved det sorte Hav, Konstantza.

Paa den anden Side af Byen, inde i Landet, ligger den vidunderskønne Strandsø Kanara, og ved denne Søes vestre Bred ligger en lille Ø, som kaldes Ovids Ø, da Ovidius efter Folkesagnet her

skal have haft sin Bolig. Og i Byen Konstantza har Rumænerne rejst en Statue over den ulykkelige romerske Digter paa Stadens fornemste Torv, en Statue, som er modelleret af den rumænske Billedhugger Ferrari.

Kanarasøen, som nu tjener den rumænske Adel, de saakaldte Bojarer, som et prægtigt Badestæd, kaldes paa tyrkisk Siut Gjöl (Mælkesøen) og paa rumænsk Lakul Mamaia. De hvide Sandklitter, som ligger her ved Kysten af det sorte Hav, udgør et Bolværk mellem det salte Vand i Havet og det ferske Vand i Kanarasøen; thi skønt det kun er en smal Strandkant, som adskiller Kanarasøen og det sorte Hav, indeholder Kanarasøen kun fersk Vand; den faar nemlig ligesom de fleste Strandsøer, der ligger langs med det sorte Hav, navnlig sit Vand fra Kilder paa Bunden. Ved de ovenfor nævnte Klitter, som skiller Havet fra Kanarasøen, fortsættes Landet af en sandet flad Landstrækning, bag hvilken i Horisonten skimtes det bjærgfulde Højdeplateau, og her har Rumænerne deres fornemste Badestæd i Dobrudscha, det saakaldte Mamaia efter hvilket Søen ogsaa kaldes paa rumænsk: Lakul Mamaia. Længere imod Nord ligger den smukke Flod og Søen Tasaul, skilt fra Havet med vældige Sandklitter, og indlejret blandt Sandklitterne ligger ogsaa her den lille Sø Gargalak. Nord for denne Sø begynder Fastlandet at antage en helt anden Karakter. Nu møder os ikke længere Sandklitter, men her springer Højdedraget atter i en skarp Vinkel, ud i det sorte Hav ved Kap Midia, 23 m over Havet. Men nogle Kilometer nord paa begynder atter Strandsøerne; særlig bemærkelsesværdigt er den store Sø Raselm (eller Razium), som staar i Forbindelse med Donau ved Dunavetzkanalen, hvilken Sø i Oldtiden kaldtes Halmyrus lacus. Denne Sø er 42 Mil lang og staar i Forbindelse med tre andre Smaasøer: Sinoë, Smeitza (d. v. s. Dæmonernes Sø) og Golovitza, gennem en Slags Kanal eller Strøm. Søen Razelm eller Razium optages desuden af tre lange og smalle Øer, af hvilke den største hedder Pøpin, og foruden disse større Søer liggere her i Nærheden af Donaudeltaet en Del mindre Søer eller Sumpe, af hvilke de vigtigste hedder: Cracana, Corvan og Obresteanu m. fl., som vi i det foregaaende allerede har beskrevet.

Disse Søer i Dobrudscha er vidunderlig skønne. Med deres skovbevoksede Strande og deres mange Smaasøer frembyder de et henrivende Syn for den fremmede i dette Land. Mange af disse Søer har

ogsaa svømmende eller flydende Holme, hvilke af Indbyggerne i Dobrudscha kaldes Coscoave. Slige flydende Holme forekommer særlig talrigt i den vidunderlig skønne Sinoë-Sø, som af Bulgarerne kaldes »Sinoë osero« eller den blaa Sø. Og paa disse flydende Øer, som ofte er bevokset med Rosenbuske eller saakaldte stuf, græsser Flokke af Faar og Geder. Det er et uforglemmeligt Syn, naar man om Sommeren staar paa Stranden ved den blaa Sø, medens Solen gaar op og Taagen letter over det klare Vand. Søen ligger der blank som et Sejl, og de hvide Lam og Geder paa de svømmende Holme aftegner sig klart og malerisk mod det mørke Grønsvær og de mørke Roser paa de flydende Haver, der sejler sagte frem for den lette Morgenbrise. Det er et Syn saa underskønt, at man kunde tro sig hensat til Paradiset, thi saadanne Scener bliver man i det virkelige Liv kun Vidne til i Æventyret Dobrudscha ved det sorte Havs Kyst.

Inden vi afslutter dette Afsnit om Dobrudscha fra det sorte Hav, og medens vi taler om Øer i dette Land turde det maaske ogsaa være af Interesse yderligere at sige nogle Ord om den Ø, som vi allerede i et foregaaende Kapitel har beskrevet, den saakaldte Slangø. Den ligger i det sorte Hav i Mundingen af Donaus ene Arm, den saakaldte Sulina-Munding, maaler kun 1973 m i Omkreds og ligger 44 km fra Land. Denne Ø, som i vore Dage kaldes Insula scherpilor af Rumænerne, Fidonisi af Grækerne og Han Adassi af Tyrkerne er navnkundig i den nyere Tids Historie som det Sted, hvor Franskmandene forenede sig med den engelsk-tyrkiske Flaade for at deltage i Feltoget mod Krim den 9. September 1854. I Oldtiden kaldtes Øen Leuke (den glinsende) og efter Sagnet om Achilles Ophold efter Døden paa denne Ø kaldtes den i Middelalderen ogsaa undertiden for Achillea. Den maa dog i Oldtiden have været bevokset med Skov, som senere maaske er nedbrændt, eftersom denne nu øde og af Slanger opfyldte Ø af Folkene i Oldtiden kunde gaa og gælde for Opholdssted for de afdøde Helte og kaldes for de Saliges Ø.

2) Donaus Strandbredder.

a) Donaus Bifloder, Strandsøer samt Ruiner.

Bifloderne til Donau fortjener næppe nok Navnet Floder, i det mindste ikke de Bifloder, som i Dobrudscha strømme ud i den vældige Do-

nau, thi disse Floder, eller Bække skulde man kalde dem, har kun Vand Foraar og Efteraar, men om Sommeren udtørres de, og deres Flodbredder danner da brede Dale i det øde og forbrændte Landskab. Nogle faa af disse Floder har dog Vand hele Aaret rundt, men disse Bifloder til Donau er ogsaa helt ubetydelige.

De vigtigste af disse Bifloder til Donau i Dobrudscha er Tschatal orman (Ciatal orman) som kommer fra Bulgarien og selv har en Biflod ved Mavn Almaĵio. Desuden Floderne, eller snarere Dalsænkningerne Garlitza, Chiuvegea, Beilic, Bacuius, Urluia, Rasova og Caramancea.

Disse Floder, som om Sommeren er udtørrede og da danner smaa Dallejer, paa rumænsk kaldet vai, har høje Bredder bedækkede med Buskadser og Grupper af større Træer, Levninger af store Skove, som er nedbrændt under Krigen eller nedbrændte ved Ulykkestilfælde. Blandt disse Dallejer er fremfor alt at nævne Peschtera-Dalen og Karasu-Dalen (d. v. s. det sorte Vands Dal). Og de strækker sig frem til Donau ved Tschernavoda (Cernavoda). Den sidstnævnte dannes af Flodbredden i Floden Kara-su, hvilket Navn paa tyrkisk betyder det sorte Vand, og er ensbetydende med Tschernavoda, som ogsaa i det slaviske Sprog betyder det sorte Vand.

Andre Bifloder til Donau er Boasgie og Tiki-leschli, som til Tider er fyldt med Vand, samt Roman (ogsaa kaldet Sarai), den længste af dem alle. Roman er ikke mindre end 80 km lang og er stadig fyldt med Vand. Den falder ud i den lille Sø Hasarlikgjöl (Hazarlik-ghiol) og den passerer Byerne eller rettere sagt Landsbyerne Roman, Balgiu og Sarai m. fl.

Videre maa nævnes Floden Aigar-Ahnet, som ogsaa har stadigt rindende Vand og falder ud i Donau ved Ostrow. Den er 38 km lang. En anden meget stor Flod er Petschinjaga (Peccenegea), som dannes af Bækkene Carjelar og Ai-Orman og falder ud i Donau ved Petschinjaga. Dette Navn erindrer om Folkestammen Petschinjagerne, som hærgede Dobrudscha i det 12. Aarhundrede, og hvis Efterkommere i vor Tid lever tilbage i Bulgarien som den lille Schopstamme med dens ejendommelige Sprog og Folkedragt udenfor Bulgariens Hovedstad Sofia. Vi skal nærmere omtale denne Folkestamme i 3die Afsnit af dette Arbejde i Sammenhæng med de forskellige Folkeslags Historie i Dobrudscha. Ved Petschinjagas Udløb i Donau

ligger et større Stenbrud og Ruinerne af en gammel Borg. Rester af disse gamle romerske Fæstninger, om hvilke vi ogsaa i dette Kapitel senere skal tale. Blandt de øvrige Bifloder til Donau maa ogsaa nævnes Tscherna (Cerna) og Lunkavitz. Den sidstnævnte har overmaade meget Vand og er 56 km lang.

Til sidst kan ogsaa som Biflod til Donau regnes Dunavetz, som dog mere er en Kanal end en Flod. Den forbinder Donau med Søerne Razelm (Razim) og Dranova, af hvilke sidstnævnte Sø har fersk Vand. Dunavetz kan i vore Dage regnes som et af Donaudeltaets mange Vanddrag: den spiller ringe Rolle som Samfærdselsmiddel, men i Oldtiden og ogsaa af senere Tidens Forfattere ansaas det som en af Donaus Mundinger. Navnet paa denne Munding, som i vore Dage er Dunavetz, turde have været identisk med den af Plinius nævnte alveus. Fra Kejser Augustus Tid antoges Donau i Oldtiden at have syv Mundinger, og denne alveus regnedes som den syvende. Længere tilbage i Oldtiden ansaas Donau dog kun for at have to eller tre Mundinger. Eratosthenes skal have antaget to Arme og Timagetos tre. Men paa Kejser Augustus Tid var Geograferne endelig kommet til Klarhed over, at Donau havde betydelig flere Mundinger. (S. 2,118 Danuvius i Paulys Real-Encyklopädie. Stuttg. 1901).

b) Romerne og Grækerne i Oldtiden var ikke rigtig enige om Antallet af Donaus Mundinger. Nogle Forfattere regnede fem, andre seks, andre derimod ikke mindre end 7 Mundinger. Efter Ammianus Marcellinus og Solinus havde Donau syv Mundinger, efter Plinius og Tacitus kun seks og efter Herodot, Strabo og Dionysios kun fem Mundinger. Efter Plinius (Hist. Nat. IV., Kap. 12) var paa hans Tid disse syv Munding: 1) Peuke (efter Øen af samme Navn i Oldtiden) eller ogsaa kaldet Hierostoma eller sacrum ostium, 2) Naracustoma eller Narcostoma eller segne ostium (eller den lade Munding), saaledes kaldet efter denne Flods langsomme og træge Løb, 3) Calostoma eller pulchrum ostium, 4) Pseudostoma eller falsum ostium (eftersom denne Flod eller Munding skal have gaaet næsten den halve Vej under Jorden og dannet Øen Konopa), 5) Boreostoma eller ostium boreale den nordlige Munding, 6) Spiraestoma eller flexuosum ostium (saaledes kaldet efter sit bugtede Løb) og endelig den syvende: 7) Stenostoma eller (augustum ostium).

De Forfattere, som i Oldtiden kun regnede 5 Donaumundinger talte ikke Spiraestoma og Stenostoma med, og da den ligesom Plinius antog 6 Mundinger, antog de to sidste for en og den samme.

Ogsaa Tyrkerne regnede paa deres Tid kun seks Mundinger og kaldte dem: Sulina-Bogasi, Kedrille-Bogasi, Salona-Bogasi, Kutschuk-Bogasi (den lille Munding), Portessa-Bogasi og Korte-Bogasi (se Side 240 Die Donau af Oscar Ludwig Bernhard Wolff, Leipz. 1843 samt Die Donau und ihr Gebiet af Peters 1876, og Dobrogea af Gregoire Danesco 1903).

Dobrudscha var, som tidligere anført, i Oldtidens Dage et meget befolket Land, hvilket man kan se af de talrige Ruiner, som forekommer i dette gamle Æventyrland. Utallige Ruiner er ogsaa i Aarhundredernes Løb, under de stadige Krige ligefrem udsløttet og jævnet med Jorden, idet Befolkningen har anvendt Stenene i dem til Fæstninger eller Bygningsmateriale. Og ikke nok dermed, de anvendte dem ogsaa til Gravstene, ja, Indbyggerne i Dobrudscha kom i den tyrkiske Tid paa den Tanke, at forvandle selve Ruinerne af gamle romerske Villaer til — Kirkegaarde. De praktiske og flegmatiske Indfødte ræsonnerede som saa: det er bedre og mere bekvemt at bære den døde til hans Gravsten end Gravstenen til den døde. Og saa forvandlede man Ruiner af romerske Feltherers Villaer eller Fæstninger fra de romerske og byzantinske Tidsaldere til Kirkegaarde i Dobrudscha. Saaledes saa f. Eks. Desjardin paa sin Rejse i dette Land i en Landsby ved Navn Kalika i Nærheden af Dunavetz en Kirkegaard, som var beliggende paa Borggaarden af en byzantinsk Fæstning!

En saadan Kirkegaard i Dobrudscha er derfor det mest poetiske Sted, man kan tænke sig. Under Marmorpiller med doriske eller joniske Kapitæler, paa hvilke man ved Siden af antike, romerske eller græske Inskriptioner har indridset den dødes Navn i moderne cyrilliske eller tyrkiske Bogstaver hviler her den døde Bulgarer, Rumæner eller Tyrk i vore Dages Dobrudscha, overskygget af blomstrende Rosenbuske. Og naar i Nattens sene Time bulbul (Nattergalen) i Rosenbusken synger sine smægtende Toner for sin Mage, og Maanen kaster sit Sølvskin over de mørke Mure eller de hvide Stensøjler paa Kirkegaarden, da vaagner jo til Liv alle døde Ting i Naturen. Da skrifter Dødningshovedet under Højen og Stenen paa Højen

deres Minder for hinanden, og da virkeliggøres Digterens Ord: Fortid forener sig med Nutid; Saaen bliver en Gang Sandhed! — i Æventyrlandet Dobrudscha.

Ligesaa rigt som Dobrudscha er paa Høje og Bjerge, ligesaa rigt er det paa Ruiner af gamle Fæstninger. Her at gøre Rede for dem alle vilde optage for stor Plads, og vi skal desuden nærmere gøre Rede for dem i næste Afsnit af dette Arbejde, hvor vi gaar over til at skildre Dobrudschas Historie. Her vil vi blot anføre Ruinerne efter gamle romerske Fæstninger ved Konstantza, Kap Kaliakra, Kavarna med flere Steder langs med det sorte Hav samt de paa Øen liggende Fæstninger i de smaa Strandsøer, som ligger her langs med Kysten f. Eks. Gargalak Venetz, Tusla, Tekir-gjöl, Sal-Musch (ved Schabta) m. fl. I alt har man paa 32 forskellige Steder i Dobrudscha fundet Ruiner — Ruiner efter romerske og græske Befæstninger. Dobrudscha har altsaa, som man kan dømme af disse gamle Ruiner, en meget rig og interessant Historie, og vi faar altsaa Lejlighed til nærmere at gaa ind paa disse Mindesmærker fra Oldtidens Historie i næste Afdeling af dette Arbejde. Her vil vi blot yderligere nævne det herlige Monument Tropaeum Trajani ved Landsbyen Adamklissi, ikke langt fra Raschova ved Donau, sandsynligvis bygget af Antikens største Arkitekt, Appollodoros fra Damaskus, samt den i vor Tids Krig ligeledes anvendte Trajani Vold. Den sidste spillede en vis Rolle og fik strategisk Betydning allerede under Krimkrigen 1854. Og den har faaet endnu større Betydning under den nuværende Verdenskrig.¹⁾

Det gamle Bolværk, som gaar fra Landsbyen Raschova ved Donau til Konstantza ved det sorte Hav, har ialt en Længde af 52 km, og er paa sine Steder 8 m højt. Man faar ofte Øje paa det, naar i vore Dage man rejser med Jærnbanen fra Tschernavoda til Konstantza. Dette gamle Bolværk var oprindeligt en af Barbarerne opkastet Jordvold, men efter at Kejser Trajanus endelig i Aaret 1106 havde erobret Dakien, hvoraf Dobrudscha udgjorde en Del i Oldtiden, og hvorved den sidste dakiske

¹⁾ Under Krimkrigen gik Russerne under Anførsel af General Paskievitsch i Land ved Braila (den 23. Marts 1854) og Galatz, erobrede Landsbyen Tuldscha og marscherede frem til Trajani Vold, som de besatte den 2. April 1854. Den tyrkiske Armé blev under Omar Pascha herved tvunget til at indstille sin Marsch ved Kalafat og Viddin ved Donaus Strand og afstaa fra sin Fremrykning.

Konge Decebalus begik Selvmord, lod Kejser Trajanus indenfor den bygge en Stenvold, og Kejser Constantin befæstede yderligere denne romerske limes ved at anlægge endnu en Stenvold. Trajani Vold bestaar altsaa af 3 Volde, af hvilke den første er 18 km lang og gaar fra Tschernavoda gennem den saakaldte Kara-su-Dal fra Donau i Zigzag til Højden ved Landsbyen Kokerlenj; og ved Sydranden af Dalen ved denne Landsby fortsætter den anden til Landsbyen Allahkapu, hvorfra den tredje Vold tager sin Begyndelse, og alle tre Volde forener sig tilsidst overfor Konstantza.

Denne Vold var i Oldtiden et dygtigt gjort Arbejde, men den overtræffes dog i vor Tid af et andet, som ogsaa er udført i disse Egne, nemlig den ovenfor nævnte Jærnbanelinie Tschernavoda-Konstantza. Navnlig er Broen over Donau ved Tschernavoda et storslaaet Værk af moderne Ingeniørkunst. Denne Bro er 760 m lang, og den hviler paa 5 Piller i Donau, 37 m over Vandet. Til denne Bro over Donau slutter sig en 920 m lang Viadukt gennem den sumpede Egn i Kara-sudalen. Denne Viadukt hviler paa 17 mægtige Piller, 22—32 m over Jorden. Broen og Viadukten blev færdig 1895 og kostede den rumænske Stat, som lod den bygge, ikke mindre end — 7,837,278 Francs. Tegningen til denne Bro blev udført af den rumænske Ingeniør A. Saligny, og Arbejdet af det belgiske Aktieselskab Fives i Lille. Nu under Verdenskrigen blev denne Bro sprængt i Luften af Rumænerne selv, men den skal nok atter være istandsat af Tyskerne.¹⁾

Ved Silistria begynder Dobrudscha, og her begynder ogsaa den Mængde af Ruiner efter gamle Fæstninger og Kasteller, baade fra den romerske og den sen-romerske eller byzantinske Tid, hvilke Ruiner vi i denne Bog faar Lejlighed til at vende tilbage til mere end en Gang. En udførligere Skildring af disse Ruiner og Dobrudschas Historie skal vi give i den tredje Afdeling af dette Arbejde. Men vi skal ogsaa her i dette Kapitel sysselsætte os en lille Smule med disse ved Donau liggende Ruiner og deres Historie, og begynder da med Silistrias. Da Kejser Trajanus Aar 106 havde besejret den dakiske Konge Decebalus, lod han anlægge en Række Fæstninger i Dobrudscha for at betrygge det romerske Riges Sikkerhed og hindre Barbar-

¹⁾ Se: Eine geologische Reise in die Dobrudscha af Franz Toulou. Wien 1893).

stammers Indtrængen paa det romerske Omraade. Saaledes flyttede han f. Eks. den femte makedoniske Legion fra Oescus til den gamle trakiske Fæstning Troesmis ved det nuværende Iglitza saaledes som vi skal se i det følgende; ved det Sted, hvor Præfekten Cornelius Fuscus havde lidt et knusende Nederlag mod Decebalus (Aar 87), lod han bygge et stateligt Monument for Marshævneren (Ultor), et Monument, som blev kaldt Tropaeum Trajani og ligger ved Landsbyen Adam Klissi, som vi allerede har nævnt; og ikke langt derfra, i Dalen ved Urluja, grundlagde han en romersk By, som kaldtes efter Mindesmærket Tropaeum Trajani. Men fremfor alt anlagde han en stor, permanent Legionlejr ved Dobrudschas Grænse, en Lejr som kaldtes Durostorum, af hvilket Ord Byzantinerne dannede Durostulos, senere Dristra og hvilket Tyrkerne endelig forandrede til Silistria, da de under Sultan Bajazid Aar 1388 havde indtaget denne stærke Fæstning. Men Bajazid overgav efter Nederlaget ved Nikopolis 1393 Silistria til den valakiske »vojvoden« Mirtscha den gamle (1486—1418), som senere kaldte sig Herre over Byen Durostor. Silistria er senere blevet ødelagt mange Gange navnlig 1829 af Russerne, og den nuværende By ligger ved den tidligere Landsby Volna, som blev anlagt Øst for Fæstningen ved Donau af Russerne.¹⁾

Det er et pragtfuldt Skue, man har af Dobrudschas Bredder, ved en Rejse opad Donau med Begyndelsen af Byen Silistria. Hvide lyser Breddernes Klipper, og her og der styrter sig en mørk Bæk sig ned over den stejle Bjærgvæg i Flodens snavsetgule Vand, mens Himlen hvælver sig mørkeblaa over det farveskiftende Landskab. Og det pittoreske i Billedet mindskes ingenlunde af, at der her og der øverst paa Toppen af Stranden eller paa et Fremspring af en Klippe i Bjærgvæggen ligger Ruiner af en gammel Fæstning. Skønnest er de hvide Juraaflejninger paa Stranden ved Donau ved Tschernavoda, hvor den lille Flod med samme Navn²⁾ falder ud i Donau. Tre Kilometer fra Tschernavoda ligger, paa en Højde af 100 m over Vandfladen og synlig paa lang Afstand, Ruinen af den romerske Borg Axiopolis, et af Hovedpunkterne i Romernes limes eller Bolværk imod Barbarerne. Der, hvor en lille Bæk styrter sig ned i Floden, i hvilken den

¹⁾ Se: Donau Bulgarien af F. Kaniz.

²⁾ Hvilket betyder det sorte Vand og derfor ogsaa paa tyrkisk kaldes Karasu, efter hvilket den med dette Navn opkaldte Dal, som udgaar herfra, ligeledes benævnes.

langagtige Ø Hinok er beliggende ligeoverfor, ligger denne Ruin helt malerisk paa et Fremspring i Bjærgtet ved Siden af den skummende Bjærgbæk. Og ikke langt fra Silistria ved »Strandsøen« Mirlianu ligger paa en høj Klippe mellem Søen og Donau Ruinen af den gotiske Fæstning Sueidava. Et lignende Sceneri, men af betydelig mere storslaaede Dimensioner oprulles for Tilskuerens Blik, naar vi kommer forbi det høje Bjærg ved Matschim til det ikke saa meget lavere Bjærg Gretschi, hvilket naar en Højde af 336 m. over Havet. Fra dette Bjærg gaar en Terrasse ned mod Donau og falder stejlt af med en lille Strandsø ved Navn Kosaikiøi, som ligger mellem Strømlejet og Bjærgtet. Og fra en Væg paa 30 m. Højde styrter her den lille Teserna Bæk ned i det krystalklare Vand i Søen ved hvilken den lille Landsby Iglitza er beliggende. Det er et Syn, som minder om lignende Naturscenerier i Schweiz eller Tyrol, Skønheden i Billedet mindskes ingenlunde af de gamle Ruiner, som ligger paa Bjærgkammen i den Vinkel, som dannes af Floden og Bækken fra Gretschi. Det er Ruiner af den gamle trakiske Grænsefæstning Troesmis, som blev erobret af Romerne, og senere udgjorde et Støttepunkt i deres limes.

Ved Hirschova ligger ogsaa ved Donau, paa et Udspring i Bjærgtet mellem tre Klipper, Ruinen af en gammel Fæstning. Dette gamle Forsvarsværk, som ligger paa den fremskudte Bjærgspids, omkring hvilken Floden gør en stor Bue, hed i Oldtiden Carsium og blev ødelagt af Hunnerne men restaureredes senere af Byzantinerne.

Hele denne Strækning langs med Donau til det sorte Hav er opfyldt af Ruiner efter kendte og ukendte romerske Grænsefæstninger. Saaledes ligger f. Eks. paa Halvvejen mellem Bostschik og Topálo en gammel Ruin, hvis ældede Mure aftegner sig smukt imod Strandens Kalkstensformationer. Det er Ruinerne efter den gamle gotiske Fæstning, som blev erobret af Romerne, hvis Navn i Oldtiden var Capidava. I vore Dage kaldes Pladsen paa den rumænsk tyrkiske Sprogart, som omtales i disse Egne Ruinele Kalakiøi. Ved Jijila (Gilgila) ligger ogsaa ved Stranden en Ruin af en gammel Fæstning, uvist fra hvilken Tid, og ved Landsbyen Darvan ses paa en Ø i en lille Strandsø Polein de vældige Mure af den gamle romerske Fæstning Dinogetia. Disse Ruiner bestaar af vældige Mure, flankerede af 12 Taarne eller Skanser. Folkene i disse Egne kalder disse Ruiner med det rumænske Ord Bissericoutza

(som egentlig betyder: Lille Kirke af det græske Ord basilika), og saaledes kalder den vankundige rumænske Befolkning i Dobrudscha alle Ruiner i dette Land. Disse Ruiner ved Landsbyen Garvan er synlige paa lang Afstand fra Donau, og Desjardin bemærker i sin arkæologiske Rejse i Dobrudscha, at de paa hans Tid var Kendetegn eller saakaldt Sømærke for Lodserne for det Sted, hvor Donau begynder at svinge af fra Syd til Nord, efter at man har forladt Raschova, og fra hvilket Sted man senere styrer O. V. til det sorte Hav.

Og paa det Sted af Donau, hvor den beskrives en Bue sydpaa, og hvor Sulina-Armen begynder, ligger den romerske Ruin Aegissus ved Byen Tuldscha. 13 km. fra Iglitza ligger Ruinerne af det romerske Kastel Arrubium mellem to Strandsøer paa den Landtunge, hvor den rumænske Landsby Karkalim er beliggende i vore Dage. I Nærheden af den for sin Kaviartilberedning saa berømte By Prislava, ved Donau har man fundet Ruiner ved Strandsøerne Malkotschi og Kokorlenj i Dalene af den Bjærgaas som Tyrkerne i disse Egne kalder Beschtepe (de fem Høje) og Øst for Prislava ligger Ruinerne af den romerske Fæstning Salsovia ved den lille By Mahmudia, beliggende ved Beschtepe-Bjærgets Fod ved St. Georgs Mundings Bredder ikke langt fra det sorte Hav. Ruinerne paa de Øer, som ligger ved det sorte Havs Bredder samt inde i Landet, skal vi behandle i et andet Kapitel.

Alle disse Ruiner langs med Donau og i det Indre af Dobrudscha taler tilstrækkeligt tydeligt for den Opfattelse, at der her i Dobrudscha en Gang har været en høj Kultur tilstede, og at det er sandt, hvad for Resten Lactantius paa sin Tid paapegede, at den herligt blomstrende østromerske Provins Moesien ved Folkevandringerne forvandlede til en Ørken.

Det var den romerske Kejsertid navnlig under Kejser Trajanus, at Dobrudscha stod højest i Kultur. Vi har allerede paavist, hvorledes denne store romerske Hersker knuste den dakiske Kong Decebalus' Magt og anlagde den efter ham opkaldte Vold i Dobrudscha lige imod Barbarerne. Men han gjorde endnu mere for at højne Kulturen i Donaulandene, fremfor alt i det gamle Æventyrland Dobrudscha, som paa hans Tid af Romerne kaldtes Moesia inferior.

I Moesia inferior blev, siger vor Tids betydeligste Kender af den romerske Kejsertid, Prof. Alfred v. Domaszewski ved Universitetet Heidelberg, Legioner anbragt i Durostorum, Novae og Troes-

mis. Og for at opdyrke det nedre Moesiens frugtbare Sletter i Dalene og indføre Kultur i det øvre Dakien, styrede Trajanus Udvandrerstømmen fra Rigets østlige Provinser til disse Landsdele. Saaledes opstod ogsaa i Moesien nye Midtpunkter for Byliv og Kultur, saasom Øst for Nikopolis, Byen Marcianopolis, som bærer Trajanus Søsters Navn. Ogsaa Milesiernes Kolonier ved Vestranden af det sorte Hav: Apollonia, Mesembria, Kallatis, Odessus, Tomi og Istropolis vaagnede til nyt Liv efter fleraarigt Forfald. Ligesom rørt af en Troldstav forandres Donaulandenes hele Udseende, og det var forvist en dybsindig Tanke hos den Kunstner, som skabte Triumfbuen i Benevent, at lade Kejseren fremstille midt i Donaulandenes Skytsguddomme (se Side 179 II Geschichte der roemischen Kaiser von Alfred v. Domaszewski, Leipz. 1909).

De nuværende Indbyggere i Dobrudscha har i Almindelighed ingen Anelse om, hvorfra disse Ruiner stammer. De vankundige Rumænere kalder dem bissericonta, d. v. s. Smaakirker, og Tyrkerne kaldte det storslaaede Monument ved Landsbyen Adam klissi for: Menneskekirke (Adam klissi) efter de Figurer, som de fandt paa dem. Forøvrigt paa- staar de vankundige Tyrkere, at disse Ruiner er: djineviz japma. De fleste Forfattere som har skildret disse Ruiner, navnlig den gamle Borg Jenissala ved Søen Babadag hævder, at Tyrkerne ved dette Ord djineviz saaledes skal betyde: Genuesernes Værk. Men det er umuligt; thi de fleste, ja alle disse gamle Ruiner stammer fra en langt tidligere Periode, navnlig den statelige Borg Jenissala, som ligger langt inde i Landet og hvorhen Genueserne næppe kunde komme med deres Skibe. Forklaringen af Ordet djineviz turde være givet af den engelske Forskningsrejsende og Kender af tyrkisk Kultur Sir M. Ramsay, som har fundet, at Tyrkerne ved Ordene djineviz japma mener: de onde Aanders Værk, af det tyrkisk arabiske Ord djin, d. v. s. ond Aand (de gamle Folks genü) og at Tyrkerne saaledes i Dobrudscha mener, at disse Ruiner stammer fra de onde Aaander, der ligesom i Fortællingerne i den arabiske Æventyrsamling Tusind og en Nat, enten har bygget disse gamle Slotte og Borge eller ogsaa forstyrret dem (se Impressions of Turkey af M. Ramsay, Lond. 1897).

I den Grad er Mindet om gammel Kultur ud-slettet i Dobrudscha, at dets nuværende Indbyggere ikke en Gang erindrer sig det Folk, som har bygget disse Ruiner og disse gamle herlige Fæst-

ninger og Borge, hvorefter de staar som Levninger. Og ikke nok med at Indbyggerne har glemt Navnene paa deres Forgængere i dette Land, de har drevet deres Pietetløshed saa vidt, at de anvender Stene af disse gamle Ruiner til Bygningsmateriale, ja, som vi i det foregaaende allerede har omtalt til Gravstene. Navnlig er de ved Adam klissi faret frem som rene Vandaler. Der har Indbyggerne anvendt de kunstnerisk udsmykkede Piller og Friser paa dette gamle Monument, som muligvis er styrtet ned ved et eller andet forudgaaende Jordskælv, til Vandtrug ved Landsbyens Brønd og desuden slæbt Stene bort fra Foden og anvendt dem til Mindestene paa Landsbyens Kirkegaarde. Træffende siger ogsaa den rumænske Professor Toculescu om dette Vandaliseringsarbejde og om Dobrudschas og dens romerske Civilisations Skæbne: »Intet kan i Virkeligheden paa mere eftertrykkelig Maade lade den romerske Kulturs Storhed fremstaa for vor Sans end det Faktum, at fra en Bygning, som Romerne i Løbet af nogle Aar fremtryllede af Jorden ligesom i Leg, har disse stakels fattige Efterkommere i hundredevis af Aar draget Stykker bort ligesom fra et udtømmeligt Skatkammer; heller ikke kan noget paa mere eftertrykkelig Maade aabenbare Verdenshistoriens i sit Løb alt sønderknusende Storhed end det Faktum, at disse herlige Stene, af hvilke hver Kvadratomme er Kunstværk i dette Barbarland, og som derfor for altid havde burdet fremstille Romis Almagt for dem, sluttelig tilintetgjordes og endte med at blive Mindesmærker over navnløse Grave.« (Das Monument von Adam klissi af Gr. G. Toculescu, Wien 1895).

c) Til Slut skal vi i dette Kapitel tale lidt om den Mængde Strandsøer eller inundations (Oversvømmelsessøer), som ligger langs Donaus Bredder.

De kaldes med et videnskabeligt Navn saaledes, eftersom de ved Donaus Højvande staar i Forbindelse med denne Flod, som da svømmer over sine sædvanlige Bredder. Disse Strandsøer har selv meget klipperige Bredder med Undtagelse af den mod Donau vendende Strand. De fleste staar dog altid i Forbindelse med Donau ved en lille girla, som enten er naturlig eller er blevet gravet af de Fiskere, som har slaet sig ned ved disse Strandsøer til Donau. Disse Fiskere er i Modsætning til de Fiskere, som bor ved Strandsøerne ved det sorte Hav og i Donaudeltaet, ikke Russere, men derimod Rumænerne, og den rumænske Stat har

en god Indtægt af Fiskeriet i disse Egne. Ved Strandsøen Srebena ved Silistria noua boer særdeles mange Rumænere, og denne Del af Dobrudscha er ligefrem Landets folkerigeste Distrikt. Der bor ikke mindre end 24 Personer pr. Kvadratkilometer. De vigtigste af disse Strandsøer langs med Donau er: Gurlitsa (Garlica) nær ved Byen Ostrov, Mirleanu, Vederosa Tschernavoda (Cernavoda), Mirtschavoda (Mirceavoda), Medjidie (Megedie) og Kiostel. De fire sidstnævnte ligger alle i den saakaldte Karasu-Dal mellem Byerne Medjidie og Tschernavoda. Desuden har vi Strandsøerne Iglitza, Jijila og Crapina. Den sidste er den største af dem alle og beliggende Nord for Matschin. Endelig maa ogsaa nævnes Strandsøen Zaghen Øst for Tuldscha.

Ogsaa i Donaus Deltaland er disse Strandsøer særlig talrige, saaledes som vi allerede i et foregaaende Kapitel har paapeget, og der staar de ovenikøbet i Forbindelse med hinanden ved smaa girlas og forandrer ofte Form og Størrelse alt efter Donaus Vandstand.

De fleste af disse Søer er ogsaa opfyldt af svømmende Øer, saakaldte coscoave, bestaaende af Planter og Trægrene, som har slidt sig løs fra Breddernes rige Vegetation og dannet hele Flaader, hvorpaa senere af Fugle og Vind er ført Jord og Sand og Ekskrementer fra Dyr og Mennesker, saa at der tilsidst er dannet en Ø. Ja, der findes slige svømmende Øer i Dobrudscha, hvor Indbyggere har bygget deres Hytter og plantet deres Haver. (Se Dobrogea af Gregoire Danesco, Bukarest, 1903).

De største af disse Søer i Donaudeltaet er: Tattimir imod Nord paa Deltalandet; paa den store Ø Letea ligger Søerne Roschiu, Fortuna, Litantscha (Litancea) midt paa Øen, Babina, Malitscha, Merlei, Roschka (Rosca) samt paa Øen St. Georg: Gorgova (den største af dem alle), Obretin, Puiu, Pujuletz m. fl.

Skønt disse Søer er meget fiskerige, navnlig Strandsøerne i Deltalandet, er de dog meget lidt udnyttede, eftersom Klimaet i disse Egne er meget usundt. Derfor har faa Indbyggere slaet sig ned ved Deltalandets mange Søer, og derfor er disse Egne, som i Henseende til Naturskønhed kan regnes til de ypperste i Verden, saa lidet kendte. Men i Stedet for Mennesker bor her utallige Sumpfugle; og vi har jo allerede betegnet disse Egne som Ornitologernes Paradis.

(Fortsættes).